

Benita Barman

”VIIMEKSI VAPPUSATANEN, NYT JOULULISÄ”
Diskurssianalyysi ylimääräisestä lapsilisästä käytävästä
keskustelusta Helsingin Sanomien kommenttipalstalla

TIIVISTELMÄ

Benita Barman: ”Viimeksi vappusatanen, nyt joululisä” Diskurssianalyysi ylimääräisestä lapsilisästä käytävästä keskustelusta Helsingin Sanomien kommenttipalstalla

Kandidaatintutkinto
Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatutkimus
Toukokuu 2023

Tässä tutkimuksessa olen tarkastellut ylimääräisen lapsilisäehdotuksen herättämän uutiskomentoinnin diskursseja Helsingin Sanomien kommenttipalstalla syksyllä 2022. Lisäksi olen tutkinut diskurssien sisäisiä eroja perheille tuotetuista positioista lapsilisän käyttäjinä. Teoriataustassa olen avannut lapsilisän asemaa osana Suomen hyvinvointivaltiota universalismin, perhepolitiikan ja lapsiperheköyhyyden näkökulmista. Lapsilisä on yksi harvoista universaaleista rahaetuksista, ja se toimii perhepoliittisena tulonsiirtona lapsiperheille. Tulonsiirrot ovat merkittävä tulonlähde erityisesti pienituloisille perheille.

Diskurssianalyysin teoreettisena viitekehyksenä toimii sosiaalinen konstruktionismi. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan todellisuus rakentuu tapojen ja kielenkäytön vuorovaikutuksessa. Kielenkäyttö ei siis ainoastaan kuvaa maailmaa, vaan tuottaa, järjestää, merkityksellistää, jäsentää ja rakentaa sosiaalista todellisuutta, jossa elämme. Siksi mielipidemittausten lisäksi myös kielellisen merkityksellistämisen tutkiminen on tärkeää. Aineistona toimii ylimääräistä lapsilisää käsittelevä keskustelu Helsingin Sanomien kommenttipalstalla. Kommentteja aineistossa on 79. Kommenttipalstaa edeltää uutinen, joka kertoo valtiovarainministeri Annika Saarikon ehdotuksesta ylimääräisestä lapsilisästä syksyllä 2022.

Tuloksena esittelen viisi diskurssia, joissa ylimääräisen lapsilisän arviointia ohjaavat erilaiset näkemykset moraalista, valtion tehtävistä, taloudesta ja myös perheen asemasta. Olen nimennyt diskurssit talouskurin diskurssiksi, moraaliperustaiseksi diskurssiksi, sosiaalisen investoinnin diskurssiksi, lasten edun diskurssiksi ja rahankäytön arvostelun diskurssiksi. Aineiston kommentteissa suurimmassa osassa vastustetaan ylimääräistä lapsilisää. Näkemykset ja argumentaatio näkökulmien taustalla vaihtelevat diskursseittain. Aineistoa hallitsee talouskurin diskurssi, joka pohjautuu valtion velan kasvamisen pelkoon. Diskurssit tuottavat perheille erilaisia positioita lapsilisän käyttäjinä. Keskustelu lapsilisästä tuottaa merkityksiä universaalista etuudesta ja perheistä sen käyttäjinä. Keskustelussa luodaan käsityksiä siitä, milloin perheiden kuluttaminen on kohtuullista, ja miten paljon perheiden kuluttamiseen voi ottaa kantaa.

Avainsanat: Lapsilisä, universalismi, perhepolitiikka, verkkokomentointi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Teoria ja käsitteet	3
2.1	Suomi hyvinvointivaltiona ja universalismi	3
2.2	Perhepolitiikka ja lapsilisä	6
2.3	Lapsiperheköyhyys ja taloustaantumien erityispiirteet	10
3	Tutkimusasetelma	13
3.1	Tutkimuskysymys ja aineisto	13
3.2	Diskurssianalyysi tutkimusmenetelmänä ja tutkimusetiikka	15
4	Tulokset	17
4.1	Taloukskurin taustalla pelko velkaantumisesta	18
4.2	Moraali ohjaa näkemyksiä lapsilisästä	20
4.3	Lapset sosiaalisena investointina	22
4.4	Lasten etu vaatii laajempia toimia	24
4.5	Rahankäyttö ulkopuolisen arvostelun kohteena	26
5	Johtopäätökset	28
6	Lähteet	31

1 Johdanto

Sosiaalipoliittiset päätökset sekä sosiaaliturvan vastikkeellisuus nousivat julkiseen keskusteluun syksyllä 2022. Ehdotukset ylimääräisistä lapsilisistä ja sähkötuista aiheuttivat keskustelua ja mielipiteitä keinoista helpottaa hintojen nousun vaikutuksia (esim. Helsingin Sanomat 1.8.2022). Talouden notkahtaessa myös yksilön vastuuta korostettiin mielipidekirjoituksessa (Helsingin Sanomat 11.1.2023). Suomessa elettiin koronapandemian jälkeistä aikaa, jolloin talous oli alkanut elpyä. Talouden elvytystoimet, teollisuuden kustannustason nousu ja helmikuussa syttynyt Ukrainan sota aiheuttivat talouteen epävarmuutta. Venäjälle asetetut pakotteet nostivat erityisesti energian hintoja. (Valtiovarainministeriö 2022.) Hallitus pyrki tukemaan kansalaisia hintojen noususta johtuvassa taloudellisessa ahdingossa. Yksi toimista oli valtiovarainministeri Annika Saarikon ehdottama ylimääräinen lapsilisäerä, joka maksettiin joulukuussa 2022 kaikille lapsiperheille.

Helsingin Sanomat uutisoi miten perheet käyttävät ylimääräisen lapsilisän otsikolla: ”Yksi ostaa osakkeita, toinen ruokaa – näin HS:n lukijat käyttävät lapsiperheiden ”joulubonuksen” (Helsingin Sanomat 9.12.2022) ja Yle pohti, pitäisikö ylimääräisestä lapsilisästä tehdä joka joulukuusi toteutettava (Yle 7.12.2022). Keskustelu lapsilisästä oli kommenttien ja mielipidekirjoitusten määrän perusteella vilkasta. Mielipiteiden määrän taustalla on luultavimmin se, että lapsilisään ovat oikeutettuja kaikki lapsiperheet. Lapsilisä on yksi harvoista universaaleista rahaetuksista: se annetaan samansuuruisena ja samoilla perusteilla kaikille lapsiperheille, tulotasosta riippumatta. Lapsilisä on ollut Suomessa käytössä vuodesta 1949, ja se on ollut mielipidemittauksissa usein korkeasti kannatettu etuus. Kuitenkin juuri lapsilisän universaalius herättää keskustelua ja vastustustakin: osa kansalaisista toivoo, että vähävaraiset perheet saisivat enemmän lapsilisää kuin hyvätuloiset. (Kontula 2018, 34–42.)

Hyvinvointivaltio vaatii sekä normatiivista lainmukaisuutta että kansalaisten hyväksyntää eli legitimitietin, mistä syystä mielipidemittaukset ovat tärkeitä (Kallio 2010). Mielipiteiden taustalla oleva todellisuus rakentuu sosiaalisen konstruktionismin viitekehyksen mukaan tapojen ja kielenkäytön yhteydessä. Siksi mielipidemittausten lisäksi myös kielellisen merkityksellistämisen tutkiminen on tärkeää. Kielenkäyttö ei ainoastaan kuvaa maailmaa, vaan tuottaa, järjestää, merkityksellistää, jäsentää ja rakentaa sosiaalista todellisuutta, jossa elämme

(Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 21). Juho Saari (2020) pohtii tarinoiden voimaa ja voimatomuutta. Kriisiaikoina sekä sosiaalipoliittisten muutosten yhteydessä luodaan monenlaisia tarinoita todellisuudesta. Tällöin käytetty kieli, diskurssit, asenteet ja yksittäiset käsitteet luovat todellisuutta ja saattavat vaikuttaa pitkään tarinan luomisen jälkeenkin. Saaren mukaan esimerkiksi sanomalehdet ja eduskuntakeskustelut luovat omaa tarinaansa, jonka taustalla vaikuttavat poliittiset motiivit ja henkilökohtaiset mielipiteet. Nämä keskustelut saattavat luoda aivan eri näkemyksen uudistuksista kuin millaisena uudistukset lopulta toteutetaan. Kuitenkin juuri nämä tuotetut tarinat luovat Saaren mukaan kollektiivista muistia, joka luo kuvaa yhteiskunnan tilasta sekä yksittäisten henkilöiden kytkeytymisestä muutostarinoihin. Tarinoilla luodut uskomusjärjestelmät suuntaavat hyvinvointivaltion muutoksia. Tarinat ovat siksi arvokkaita mutta mahdollisesti myös vaarallisia, sillä tuotetuilla tarinoilla voidaan vaikuttaa esimerkiksi institutionaaliseen luottamukseen. (Em. 90–95.)

Tässä tutkielmassa tarkastelen diskurssianalyysin keinoin, millaisia merkityksiä ylimääräiselle lapsilisälle annetaan Helsingin Sanomien uutisen kommenttipalstan keskustelussa. Aineistoksi olen valinnut kommenttikentän uutisesta, jossa ehdotus ylimääräisestä lapsilisästä tuodaan esiin ensimmäisen kerran (Helsingin Sanomat 3.8.2022). Valinnan taustalla on ajatus siitä, että ihmisten asenteisiin ei vielä ole muiden uutisten tai asiantuntijalausunnoin vaikuttettu. Tutkin erityisesti kommenttikentässä käytävästä keskustelusta löytämiäni diskursseja, eli merkityksellistämisen tapoja, joilla todellisuutta tai tietoa muokataan. Samalla kiinnitän huomiota kommenttoijien asemointiin erityisesti siitä näkökulmasta, mitä positioita perheille kommentteissa tuotetaan lapsilisän vastaanottajina. Tutkin diskurssien välisiä eroja siitä, millaiseen asemaan perheet asetetaan lapsilisän saajina ja kuluttajina. Tämä on merkityksellistä, koska keskustelu rakentaa näkemystä siitä, kenen tulee huolehtia lapsista ja toisaalta, kuinka paljon verorahoin tuotettua tukea lapsiperheille koetaan oikeutetuksi antaa. Aloitan pohjustamalla teoriaosiossa perhepolitiikkaa, universalismia ja lapsilisän historiaa Suomessa. Tämän jälkeen esittelen aineiston ja menetelmät luvussa kolme. Analyysiosiossa käyn yksitellen läpi löytämäni diskurssit. Näiden suhdetta toisiinsa ja teorian tietoon sekä omat päättelämäni esittelen johtopäätösluvussa.

2 Teoria ja käsitteet

2.1 Suomi hyvinvointivaltiona ja universalismi

Gösta Esping-Andersen ja Walter Korpi (1986) sijoittavat Suomen pohjoismaiseen hyvinvointivaltiomalliin tai -regiimiin. He kuvaavat tätä hyvinvointivaltiomallia kolmen erityispiirteen perusteella: hyvinvointipalveluita tuotetaan laajasti, palvelut ja etuusjärjestelmät ovat laajasti institutionalisoitu ja hyvinvointia tuotetaan solidaarisuuden ja universalismin periaattein. Tällä tarkoitetaan sitä, että hyvinvointipalveluita ja sosiaalipoliittisia toimia tuotetaan kaikille, eikä vain tietyille ongelmaryhmille. (Em. 42–45.) Tällaisessa pohjoismaisessa tai sosiaalidemokraattisessa yhteiskuntamallissa julkisella sektorilla on laaja vastuu hoivan järjestämisestä (Anttonen & Sipilä 2009, 177). Perheen ja markkinoiden osuus hyvinvointia tuotettaessa on pienempi verrattaessa muihin yhteiskuntamalleihin (Esping-Andersen 1999, 85).

Universaaleja etuuksia pidetään pohjoismaisen hyvinvointivaltion perustana. Universalismi viittaa sanoihin ”kaikki” ja ”kansa”, ja taustalla onkin ajatus koko kansan edun ajamisesta. (Anttonen & Sipilä 2000, 147–149.) Universalismin käsitettä ei ole kuitenkaan tarkasti määritelty, vaan sen merkitys vaihtelee ajan, paikan ja tilanteen mukaan. Universalismin merkitys näyttää vähentyneen, ja jotkut sanovat universalismin ajan olevan ohi. (Anttonen, Häikiö & Stefánsson 2012, 1.) Universalismilla tarkoitetaan usein sosiaalietuutta tai -palvelua, johon kaikilla on yhtäläinen oikeus ja joka rahoitetaan ainakin suurimmaksi osin verovaroin. Universaaleja etuuksia kritisoidaan niiden kalliin hinnan sekä ”samaa kaikille” -periaatteen vuoksi, jolloin etuus ei huomioi yksilöllisiä tarpeita. (Halmetoja 2016, 119.) Universaaliin sosiaalipolitiikan malliin kuuluvat perustoimeentulon turvaaminen ja hyvinvointipalveluiden tarjoaminen kaikille. Universalismi korostaa yhteistä ja samanlaista etuutta, vastakohtana suhteelliselle, erityiselle, moniarvoiselle ja eroavalle tukijärjestelmälle. Universalismiin viittaavat esimerkiksi kansaneläke, kansakoulu ja kansanterveys, jotka on tarkoitettu nimensäkin perusteella koko kansalle. Kyse on koko kansan sosiaalipolitiikasta, jolloin kansakunnan jäsenyys oikeuttaa tiettyihin etuuksiin ja palveluihin. Sosiaalipolitiikka onkin ollut tärkeä osa yhtiäisen kansakunnan ja yhteisen kansalaisuuden rakentamista. Yhteiskunnan toiminta perustuu solidaarisuuteen ja valtion sitoutumiseen kaikista huolta pitävään sosiaalipolitiikkaan. Seurauksena veroaste on korkea. (Anttonen & Sipilä 2000, 149.)

Koulujärjestelmä on Suomen ensimmäinen universalismin ideaa toteuttava järjestelmä. Koko kansan sivistäminen hyödyttää kaikkia, samoin kuin kansanterveydestä huolehtiminen lisää kansankunnan toimintakykyä. Alkuun 1800-luvulla perustelut olivat moraalisia ja kasvatuksellisia yhteisen edun tavoittelemiseksi. Toisen maailmansodan jälkeen universalismin periaatetta alettiin soveltaa myös toimeentuloturvaan. Palkkatyöntekijöiden sosiaalivakuutuksen kehittäminen on yksi tärkeimmistä porvarillisen kansallisvaltion ja demokraattisen kansalaisuuden kehityksen askelista. Sosiaalipolitiikan kehittyminen oli jatkuvaa neuvottelua kansalaisuudesta: muun muassa kunniallisuus, sukupuoli ja palkkatyön tekeminen vaikuttivat aluksi oikeuksiin saada sosiaalietuuksia. Pohjoismaissa universalismin periaate ohjasi sosiaalipolitiikan kehittymistä, ja tänä päivänä kaikki kansalaiset on vakuutettu sosiaalisten riskien varalta. Lisäksi esimerkkejä universaaleista palveluista ovat ilmainen tai julkisesti vahvasti tuettu koulutus, terveydenhuolto ja osittain myös asuminen. (Anttonen & Sipilä 2000, 149—153.)

Anneli Anttonen ja Jorma Sipilä (2000, 155—160) näkevät sosiaalipolitiikassa olevan paljon rinnakkaisia järjestelmiä, joissa universalismin toteutumisen taso vaihtelee. Toisaalta kaikki ovat oikeutettuja minimieläkkeeseen, eli kansaneläkkeeseen, mutta ansioeläkkeen merkityksen kasvaessa yhä harvempi elää kansaneläkkeen varassa. Perusturvan taso voi olla hyvinkin vaatimaton, kun taas ansioturvan taso on hyvin vaihteleva. Suomessa universalismi perustuukin ennen kaikkea minimielintason takaamiseen kaikille. Suomessa toteutetaan myös marginaalista, köyhäinhoidonmukaista sosiaalipolitiikkaa, jossa etuudet myönnetään vain vähävaraisille. Esimerkkejä näistä ovat asumis- ja toimeentulotuet. Lähes kaikissa maissa sosiaaliturva jakautuu universaaleihin, suoritusperustaisiin ja tarveharkintaisiin järjestelmiin. Loppuen lopuksi hyvin pieni osa Suomenkin järjestelmistä on pohjimmiltaan universaaleja: sairausvakuutus vaatii palvelun maksamisen etukäteen, korkeampi koulutus painottuu hyväosaisille ja suuressa osassa kaikille kuuluvia etuuksia on pienituloisille tarkoitettuja marginaalikorotuksia. Muihin maihin verrattuna Pohjoismaissa toteutetaan kuitenkin suurempi osa palveluista universaalisuusperiaatteen mukaisesti. (Em.) Perustulo on esimerkki mahdollisesta rahallisesta universaalietuudesta, jota on pitkään suunniteltu ja tutkittu. Perustuloa on argumentoitu eri keinoin, esimerkiksi tuloerojen tasaamisella, työelämän joustavoittamisella ja kannustinloukkujen vähentämisellä. Perustulon kannatus vaihtelee kysymyksenasettelun ja kysymyksen käsitteistön perusteella. Kannatus vaihtelee 60—80 % välillä. (Andersson & Kangas 2002, 293—296.)

Anttosen ja Sipilän (2000, 184–185) mukaan universalismi perustuu pohjoismaiseen tasa-arvoajatteluun ja hallinnointikulttuurin rationaalisuuteen. Taustalla on ajatus samanlaisuuden tuottavasta tasa-arvosta ja toisaalta erilaisuuden tuottavasta epätasa-arvosta. Myös kritiikki kohdistuu tähän ajatukseen: oletus samanlaisuudesta ei välttämättä ota huomioon ihmisten toiveiden, tarpeiden ja elämäntilanteiden eroja. Julkisten palveluiden ollessa monopoliasemassa niiden ei tarvitse ottaa huomioon ihmisten yksilöllisiä eroja. Standardointia perustellaan universalismissa tieteellisyydellä ja professionaalisuudella: asiantuntijatiedon ajatellaan olevan oikeampaa kuin arkitiedon, ja ongelmiin ajatellaan olevan yksi oikea, tieteellisesti selitettävä ratkaisu. Tämä ajattelutapa vaatii tiettyjä yhteiskunnallisia edellytyksiä. Arvojärjestelmän on oltava kohtalaisen yhtenäinen ja palvelutarpeiden oltava yhdenmukaisia, asiantuntijaluottamuksen tulee olla korkealla tasolla ja ihmisiä pidettävä yhteisön jäsenenä, jotta universalismia voidaan toteuttaa laajasti. Lisäksi edellytyksenä on kansalaisten vahva luottamus valtioon ja viranomaisiin. Pohjoismaissa luottamus on yhä vahva, mutta sen ylläpitäminen ei ole maailman muuttuessa ongelmatonta. (Em.) Hyvinvointivaltio vaatiikin normatiivisen lainmukaisuuden lisäksi kansalaisten legitimitietin, eli hyväksynnän, mistä syystä mielipidemittaukset ovat tärkeitä (Kallio 2010).

Sosiaalipoliittisia mielipidemittauksia on tehty 1970-luvulta alkaen. Sosiaalipolitiikan tieteenalalla ollaan kiinnostuneita kansalaisten mielipiteistä hyvinvointivaltiosta, sen kannatuksesta ja muutoksista asenteissa ja kansalaisryhmien välisessä solidaarisuudessa. Mielipiteillä tarkoitetaan tässä yhteydessä valintataipumuksia, jotka ovat yksilön arvojen mukaisia. Mielipiteitä voidaan mitata abstraktilla, eli yleisellä tasolla ja yksityiskohtaisella tasolla konkreettisesti tiettyä muutosta, palvelua tai etuutta koskien. Yleisen tason mielipiteet muuttuvat useammin, kun konkreettisen tason mielipiteet ovat luonteeltaan pysyvämpiä. Kysymyksenasettelu vaikuttaa mielipidemittauksiin, sillä se määrittelee yleisen tai yksityiskohtaisemman tason, antaa tietoa tilanteesta ja tarjoaa mahdollisia vastausvaihtoehtoja. Universaalit palvelut ja tulonsiirrot ovat Suomessa tyypillisesti kannatetumpia kuin tarvehankintaiset etuudet. Suomalaisten mielipiteille on tyypillistä myös vahva usko julkiseen sektoriin. Erityisesti julkisesti tuotetut sosiaali- ja terveyspalvelut nauttivat kansan luottamusta, ja näiden markkinointaminen herättää kritiikkiä. (Kallio 2010.) Sosiaaliturvamielipiteisiin vaikuttaa merkittävästi ajatus avunsaajan kunnollisuudesta tai kunnottomuudesta. Tästä syystä esimerkiksi työttömyyden tai köyhyyden merkityksellistäminen poliittisessa diskurssissa voi vaikuttaa laajasti-

kin yleisiin mielipiteisiin. Suomessa esimerkiksi köyhyyden tai työttömyyden on nähty johtuvan yhteiskunnallisista syistä enemmän kuin yksilön omista valinnoista tai laiskuudesta. Jos taustalla nähdään yksilövalinnoista johtuva huono-osaisuus, on todennäköisempää, että esimerkiksi työttömyysetuuksien ehtoja halutaan kiristää työllisyyden kannustimien sijaan. (Andersson & Kangas 2002, 298—300.)

Yksilön suhtautuminen sosiaaliturvaan ja hyvinvointivaltioon vaihtelee. Mielipiteen taustalla on yleisen taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen lisäksi yksilön intressit ja poliittinen samastuminen. Yksilön mielipiteet koskien hyvinvointivaltiota ovat usein osa suurempaa ideologiaa, eikä puoluekannatus täysin selitä suhtautumista sosiaaliturvaan. Intressit voidaan jakaa kolmeen mielipiteiden muodostumiseen vaikuttavaan mekanismiin: ihmisillä voi olla intressejä hyvinvointivaltioon sen asiakkaina, veronmaksajina tai työntekijöinä. Asiakkaina ovat useammin haavoittuvaisemmassa asemassa olevat, kuten nuoret, naiset ja matalapalkkaiset, ja tämä ryhmä suhtautuu hyvinvointivaltioon usein myönteisemmin. Ihmiset, jotka maksavat enemmän veroja suhtautuvat hyvinvointivaltioon kriittisemmin kuin muut. Tähän ryhmään kuuluvat ovat useammin miehet, ylempään tuloluokkaan kuuluvat sekä keski-ikäiset. Kolmanteen intressiryhmään kuuluvat näkevät hyvinvointivaltion etuuksien ja kustannuksien lisäksi työpaikkanaan, mikä voi luoda positiivisemmän suhtautumisen hyvinvointivaltioon. Mitä useampi näistä intresseistä sosiaaliturvaa kohtaan ihmisellä on, sitä myönteisempi suhtautuminen on. (Allardt, Sihvo & Uusitalo 1992, 21—24.)

2.2 Perhepolitiikka ja lapsilisä

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan lapsiperheisiin kohdistuvia sosiaalipoliittisia toimia, eli perhepolitiikkaa, ovat muun muassa lapsilisä ja muut perhepoliittiset tulonsiirrot, vanhempainvapaajärjestelmä ja sen etuudet sekä erilaiset palvelut, kuten julkinen varhaiskasvatus. Perhepolitiikaksi voidaan näiden lisäksi liittää läpileikkaavin osin esimerkiksi työ-, asunto-, koulutus- sekä tasa-arvopolitiikkaa. Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan tavoitteena on perhepolitiikan keinoin luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö sekä turvata aineelliset ja henkiset mahdollisuudet perheen perustamiseen ja lasten kasvattamiseen. Keskeisessä osassa ovat tulonsiirrot, joiden tavoitteena on tasoittaa lapsista aiheutuvia kustannuksia ja korostaa yhteiskunnan yhteistä vastuuta lapsista sekä heidän hyvinvointinsa edellytyksistä. Eniten

tukea lapsiperheet saavat lapsilisän ja varhaiskasvatuksen muodoissa. (STM 2013, 6, 13.) Perhepolitiikalla pyritään siis vähentämään perheiden köyhyysriskiä, joka vaihtelee erityisesti lasten ja huoltajien lukumäärän mukaan (Kontula 2018, 10).

Vuodesta 1924 valtio, jotkin kunnat ja jotkin yksityiset yritykset maksoivat perheellisille miespuolisille työntekijöille perhelisää. Valtaosa perheistä jäi tämän perhelisän ulkopuolelle. Etuus laajeni sota-aikana, kun sotapalkkaa maksettiin sotilasarvon lisäksi lapsiluvun mukaan. Perheellisten viljelypalkat, verotuksen lapsivähennys, asuntoavustukset ja tuki suurperheellisille maanviljelijöille olivat tärkeimmät perhetuet vuoteen 1943 asti, jolloin otettiin käyttöön vähävaraisille perheille maksettava perhelisä. Perhelisä oli avustus, joka annettiin elintarvikkeina, vaatteina ja toisinaan rahana kodin perushankintoihin. Vuonna 1947 hintojen nousu tuotti paineen palkkojen nostamiseksi, jolloin työmarkkinajärjestöt esittivät vaihtoehdoksi palkankorotuksille muista Euroopan maista tuttua perhepalkkaa. Ehdotusta perusteltiin hintojen nousujen suuremmalla vaikutuksella perheellisille. Hallitus sääti perhepalkka-uudistuksen palkankorotusten rinnalle, jolloin työnantaja oli vastuussa perheellisen perhepalkan maksamisesta. Tämä tuotti taloudellisia vaikeuksia erityisesti pienille yrityksille, vaikeutti perheellisten työpaikan vaihtamista ja jätti osan lapsiperheistä tuen ulkopuolelle. Näistä syistä kehitettiin yleinen lapsilisä, jolla oli lisäksi tarkoitus korvata useita erilaisia perhe-etuuksia. Lapsilisä-uudistusta pidetään yhtenä merkittävimpänä sosiaalipoliittisena päätöksenä Suomessa. (Bergholm 2003.) Bergholmin (2003) mukaan uudistus nosti naisten tulo-tasoa ja tuotti tasa-arvoisempiin perhepoliittisiin päätöksiin johtavan linjan. Vaihtoehtoinen perhepalkka olisi tukenut mieselättäjämallia, kuten monissa muissa Euroopan maissa (em.).

Universaali lapsilisälaki säädettiin 1948 ja otettiin käyttöön vuonna 1949 (THL 2011). Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisesti julkisen vallan tulee tukea perheiden ja lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu (Suomen perustuslaki). Perusoikeusuudistusesityksen mukaan tähän liittyvänä voidaan pitää esimerkiksi päivähoitojärjestelmää, lastensuojelulain mukaista toimintaa sekä lapsiperheiden aineellista tukemista esimerkiksi lapsilisien ja verotuksellisten toimenpiteiden kautta (HE 309/1993 vp, s. 71–72). Lapsilisä on siten yksi säännöksen mukaisista tukimuodoista. Tuki ei kuitenkaan korvaa perusturvaa, vaan täydentää sitä (HE 70/2015 vp, 10–11). Juho Saari (2020) perustelee lapsilisän tasaetuisuutta odotusten stabilisoinnilla ja hallinnollisten kulujen

rajaamisella. Etuudella stabilisoidaan lapsen saamisen aiheuttamia kustannuksia totutun elintason ylläpitämiseksi, ja kustannukset pysyvät pienenä etuuden universaalien luonteen vuoksi. Jos tuki rajattaisiin vain tietyille ryhmille tai esimerkiksi tulojen tai varallisuuden mukaan, olisivat hallinnointikulut huomattavan suuret etuuden määrään nähden. Yksilöllinen arviointi olisi Saaren mukaan myös väistämättä epäreilua aina jonkun kannalta. Näin ollen on perusteltua myöntää suhteellisen pieni lapsilisä laajalle ryhmälle, huomioiden korotuksilla sosiaaliset riskitekijät, kuten lasten lukumäärä tai yksinhuoltajuus. (Em. 31.)

Lapsilisä on sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön mukaan merkittävin lapsiperheiden ja lapsettomien perheiden kustannusten tasaaja (STM 2013). Lapsiliselain (796/1992) mukaan Kansaneläkelaitos maksaa lapsilisää verottomasti alle 17-vuotiaista Suomessa asuvan henkilön lapsista. Oikeus hakea lapsilisää on lapsen vanhemmalla, huoltajalla tai henkilöllä, joka pääsääntöisesti huolehtii lapsesta. Lapsilisä nousee asteittain lasten lukumäärän mukaan ollen ensimmäisestä lapsesta 94,88 euroa ja viidennestä tai tätä useammasta lapsesta 182,69 euroa. Yksinhuoltajalle lapsilisä maksetaan korotettuna 63,30 eurolla. Lapsilisää maksetaan lapsen elatusta varten. (L796/1992.) Suurin osa yksinhuoltajaperheiden lapsilisistä maksetaan äidille, ja perheissä, joissa on kaksi vanhempaa, lapsilisä maksetaan useimmiten naiselle. Vain n. 6 % lapsilisistä maksetaan miehelle ja yksinhuoltajakorotusta saavista 89 % on naisia. (HE 235/2022.) Vuonna 2011 lapsilisä, kotihoidon tuki, yksityisen hoidon tuki ja vähimmäismääräinen vanhempainpäiväraha sidottiin kansaneläkeindeksiin (STM 2013). Juha Sipilän hallitusohjelman mukaisesti indeksisidonnaisuus kuitenkin poistettiin vuonna 2016, eikä lapsilisä ole tällä hetkellä indeksisidonnainen etuus (HE 70/2015 vp).

Väestöliitto on kerännyt vuodesta 1997 perhebarometrillä vuosittain ajankohtaista tietoa perhepoliittisista asioista. Vuoden 2018 kyselyn perusteella kaksi kolmesta vastaajasta koki ylimääräisen 200 euron suuruisen lapsilisän vähävaraisille vähintään melko tärkeäksi. Perhebarometrin tulosten mukaan kannatus lapsilisän muuttamisesta tulosidonnaiseksi on vähentynyt vuodesta 2002. Vuonna 2002 56 % kannatti lapsilisien poistoa suurituloisilta, kun vuonna 2018 enää 34 % kannatti lapsilisien porrastusta. Noin puolet vastaajista toivoivat lapsilisiin korotusta, ja puolet pitivät lapsilisän nykyistä tasoa riittävänä. Kaiken kaikkiaan vuonna 2018 lapsilisällä on perhebarometrin mukaan ollut vahva kannatus perhepoliittisena keinona. (Kontula 2018, 34–42.) Näiden tulosten perusteella lapsilisän myöntäminen suuritulois-

sille koetaan vähemmän ongelmalliseksi kuin aiemmin, ja pienituloisten lapsilisiä oltaisiin valmiita korottamaan.

Lapsilisiin liittyviin diskursseihin keskittyvää tutkimusta löytyy vähäisesti. Mielipidekirjoitusten diskursseja on tutkittu aiemmin lapsilisän ollessa leikkausuhan alla talouslaman jälkeen vuonna 1995. Tällöin mielipidekirjoituksissa lapsilisän säilyttämistä puolustettiin enemmän kuin vastustettiin. Taustalla oli usein pelko lapsilisän lakkauttamisen vaikutuksista jo lama-aikana kärsineisiin perheisiin. (Nieminen 2010.) Katja Repo (2009) on tutkinut lapsiperheiden merkityksellistämisen tapoja arjessa rahan, työn ja lastenhoidon näkökulmista. Repo huomasi, että lapsiperheiden kotona olevat äidit pitivät elintason alenemista luonnollisena verrattuna ansioäiteihin, mistä syystä perheissä saattaa olla piiloköyhyyttä. Äidit huolehtivat usein muiden perheenjäsenten menoista ennen kuin omistaan. Perheen sisäinen rahanjako saattoi olla hyvinkin epätasaista sen mukaan, mikä koettiin ansaituksi. Esimerkiksi lapsilisiä koettiin olevan enemmän lasten rahaa, kuin äidin käytettävissä. (Em. 75—85.)

Hallituksen esityksen (HE 235/2022) mukaan ylimääräisen lapsilisäerän vuonna 2022 tarkoitus oli lisätä kansalaisten ostovoimaa ja tukea perheitä taloudellisesti tilanteessa, jossa kustannukset ovat nopeasti nousseet. Kansaneläkelaitoksen mukaan ylimääräisestä lapsilisästä koituvat kustannukset olivat noin 100 miljoonaa euroa (Kela 2023). Perheiden tulonjakoa tarkastellessa lapsilisät jakautuvat melko tasaisesti, mutta lapsilisän saajissa on hieman enemmän alimpiin tulokymmenyksiin kuuluvia kotitalouksia. Tämä heijastaa lapsiperheiden sijoittumista koko kansan tulojakaumaan, sekä siihen, että monilapsiset ja yksinhuoltajaperheet ovat usein pienituloisempia verrattuna muihin lapsiperheisiin. Näiden perheiden lapsilisät ovat myös suurempia. Ylimääräisen lapsilisän vaikutus tuloeroihin on vähäinen, mutta suhteellisesti pienituloisten lasten määrän ennustettiin laskevan n. 4000—5000 lapsella joulukuun ajaksi. (HE 235/2022.) Tämän toteutumisesta ei ole ajantasaista tietoa. Ylimääräisen lapsilisän arvioitiin olevan erityisen merkityksellinen toimeentulotukea saaville perheille, jotka ovat kaikkein pienituloisimpia perheitä. Ylimääräistä lapsilisää ei laskettu tulona, jolloin se ei pienentänyt toimeentulotuen määrää, kuten normaalisti lapsilisän kohdalla. (HE 235/2022.)

2.3 Lapsiperheköyhyys ja taloustaantumien erityispiirteet

Lapsiperheköyhyys on ollut poliittisen keskustelun aihe 2000-luvun alusta lähtien. Tuolloin havahduttiin suhteelliseen lapsiperheköyhyyden kasvuun, mikä alkoi lamasta 1995. Vuonna 1994 lapsiperheiden köyhyysaste oli matalimmillaan 4,5 % ja korkeimmillaan 13,8 % vuonna 2007. Lapsiperheköyhyys johtui tuona aikana tuloerojen kasvusta ja poliittisista päätöksistä. Vuodesta 2007 lapsiperheköyhyys lähti laskuun mutta alkoi taas nousta vuonna 2012. (Karvonen & Salmi, 13–18.) Köyhien perheiden rakenne eroaa tutkimusten mukaan hyvin toimeentulevasta perheestä Suomessa. Köyhässä perheessä on keskimäärin enemmän lapsia, huoltajana on yksi aikuinen ja perheessä on todennäköisemmin pieniä lapsia. (Lapsiasia 2018.) Lapsiperheköyhyys eroaa myös koko väestön köyhyydessä siinä, että lapsiperheköyhyyttä on työssäkäynnistä huolimatta, kun koko väestön köyhyyttä kuvaa työttömyyden, opiskelun ja eläköitymisen aiheuttama köyhyys. Köyhyysrajan alittavissa perheissä työttömyyttä on kuitenkin enemmän kuin köyhyysrajan ylittävissä perheissä. (Karvonen & Salmi 2016, 21.)

Köyhyyttä voidaan mitata monin eri tavoin. Yleisin tilastoitava tapa on tilastokeskuksen mukaan pienituloisuus, eli suhteellinen tuloköyhyys. Tällä tarkoitetaan väestön keskituloihin suhteutettua tulotasoa, joka EU-tilastoinnissa on 60 prosenttia mediaanituloista. Köyhyys- ja syrjäytymisriskiä mitataan EU:ssa suhteellisen tuloköyhyyden lisäksi vakavalla aineellisella puutteella ja vajaatyöllisyydellä. Varallisuuden määrittely antaa laajemman kuvan aiemmas-ta tulotasosta ja luo kuvan taloudellista turvasta tulotason laskiessa hetkellisesti. Varallisuutta voidaan mitata esimerkiksi likvidoitavan varallisuuden kuten osakkeiden arvolla, määrittelemällä nettovarallisuus, huomioimalla vapaaehtoiset eläkkeet ja yhdistelemällä näitä. Mitä laajemmin varallisuutta mitataan, sitä vähäisempää köyhyys sen mukaan on. (STAT 2012.) Suhteellisella tuloköyhyydellä mitattuna Suomessa ja muissa Pohjoismaissa lapsiperheköyhyys on maailman vähäisintä (Unicef 2017).

Erityisesti lapsiperheköyhyyttä määriteltäessä on tärkeää huomioida ongelma laajemmin kuin vain tulotasoa mittaamalla. Tulotasoja on helppo mitata ja vertailla maiden kesken, mutta vertailu jättää monet tärkeät köyhyyden osatekijät huomiotta. Suhteellinen tulotaso ei kerro köyhyyden pysyvyydestä tai lasten todellisesta materialistisesta hyvinvoinnista. Köyhyyttä voidaan tarkastella aineellisen ja aineettoman ulottuvuuden kautta: köyhyys voi olla

materialistista puutetta mutta myös kielteisiä kokemuksia, jotka heijastuvat heikommasta elämänlaadusta. (Karvonen & Salmi 2016, 7.) Peter Townsend (1979) määrittelee köyhyyden sellaisten voimavarojen puuttumisena, jotka mahdollistavat yhteiskunnassa tavanomaisella tai yleisesti hyväksytyllä tavalla toimimisen. Köyhyys voi siis rajoittaa yksilöiden ja perheiden toimintaa, heikentää elinoloja ja estää hankkimasta tarpeellisia hyödykkeitä (em, 31). Köyhyyttä mitatessa suhteellista tulotasoa tulisi täydentää aineellisen puutteen indikaattoreilla. Näiden avulla havainnollistetaan, millaisiksi elinoloiksi puutteellinen tulotaso aineellistuu. (Karvonen & Salmi 2016, 7.) Gill Main ja Jonathan Bradshaw (2012) huomasivat, että perheen suhteellisen tulotason ja lasten kokemusten välillä vallitsee tilastollisesti merkitsevä yhteys, mutta ei kovin vahva sellainen. Aineellisen puutteen mittaria hyödyntämällä saadaan todellisempaa tietoa lasten subjektiivisesta hyvinvoinnista kuin pelkkää tulotasoa käyttäen. Mittaristo määrittelee köyhäksi ne, jotka oman määritelmänsä mukaan ovat köyhiä. (Em.) Aineellisen puutteen lisäksi tulisi mitata toimintakyvyn tai toimintavalmiuksien puutetta, sekä sosiaalista ulkopuolisuutta, jotka voivat myös olla merkkejä köyhyydestä. Sosiaalinen ulkopuolisuus saattaa vaikuttaa erityisesti lasten kognitiiviseen ja kielelliseen kehitykseen, joiden on havaittu olevan yhteydessä köyhyyteen. (Karvonen & Salmi 2016, 8–9.)

Kun tuloissa otetaan huomioon verot ja tulonsiirrot, pienenee lapsiperheköyhyyden riski Suomessa 40 prosenttia. Tämä on Unicefin mukaan merkki onnistuneesta sosiaaliturvasta. (Unicef 2017, 14.) Sosiaaliturvaan tehdyt muutokset vuoden 2015 jälkeen ovat kuitenkin heikentäneet erityisesti pienituloisten perheiden asemaa. Lapsiperheiden toimeentulo-ongelmista seuraa usein parisuhdeongelmia sekä vanhempien huolta kasvatuksesta, lasten terveydestä, sosiaalisista suhteista ja lapsen oppimisesta. Nämä seuraukset vaikuttavat lapsen asemaan ja vanhempien toimintakykyyn merkittävästi. (Lapsiasia 2018). Köyhät lapsiperheet ovat pitkälti riippuvaisia tulonsiirroista. Lapsiperheiden etuudet ovat viime vuosina heikentyneet siinä, missä muiden ryhmien ovat pysyneet ennallaan tai parantuneet. Lapsilisien ja kotihoidontuen reaaliarvo on laskenut vuodesta 1995 lähtien, ja vähimmäisvanhempainraha on jäänyt jälkeen työttömän peruspäivärahasta. (Karvonen & Salmi 2016, 24.)

Valtiovarainministeriön syksyllä 2022 julkaiseman talouskatsauksen mukaan hintojen nousu nopeutui odotuksia enemmän kesällä 2022. Talouskatsauksessa ennustettiin valtion talouskasvun kääntyvän laskuun vuonna 2023, jolloin velanhoitokustannusten nousut ”ovat pois

muusta julkisesta rahankäytöstä ja kaventavat julkisen talouden ennestäänkin niukkoja puskureita.” Kuluttajien luottamus omaan taloudelliseen tilanteeseen oli kesällä 2022 poikkeuksellisen heikko. Ennusteessa kerrottiin, että talouden ajautuminen taantumaan on mahdollista. (Valtiovarainministeriö 2022, 10–12, 34.) Muita epävarmuutta tuottavia tekijöitä Suomessa olivat Ukrainan sodan aiheuttamien pakotteiden tuottama energiakriisin mahdollisuus sekä inflaation aiheuttama korkojen nousu. Erityisesti talouskriisien aikaan, kuten lama-aikana, 2008 alkaneen rahoituskriisin jälkeen sekä korona-ajan jälkeen talouskurin opit on otettu käyttöön. Vuodesta 2009 alkaen valtion velkaantuminen on nähty yksiselitteisen huonona asiana, ja velkaantumisen hidastaminen on erityisesti poliittisen oikeiston yksi ensisijaisista tavoitteista. (Harjuniemi & Ampuja 2019.) Talouskuripolitiikka on tietoista hintojen ja palkkojen laskemista, velanoton välttämistä ja tulojen ja menojen tasapainottamista. Talouskuri nähdään kurinalaisena toimintana, joka on vastuullista ja moraalista. Velan vähentämisen perustellaan vaikuttavan yritysten luottamukseen valtiota kohtaan, sekä talouskurin keinojen lisäävän valtion kilpailukykyä suhteessa muihin valtioihin. Talouskuripolitiikka on kuitenkin erittäin kiistelty suhtautumistapa usein pankkimaailman aiheuttamiin valtion talouden heilahteluihin. Lisäksi leikkauspolitiikan nähdään olevan tehoton: leikkaukset hidastavat talouskasvua, vähentävät työllisyyttä ja heikentävät hyvinvointia usein hyvin eriarvoisesti eri ihmisryhmien välillä. (Blyth 2017, 5–27.) Kuitenkin sekä poliitikot että media rakentavat näkemystä talouskurista välttämättömänä ratkaisuna velkaantumisen ehkäisemiseksi ja talouskasvun lisäämiseksi (Harjuniemi & Ampuja 2019).

3 Tutkimusasetelma

3.1 Tutkimuskysymys ja aineisto

Tutkimukseni tavoite on tuoda esiin diskursseja, joilla ylimääräisestä lapsilisästä keskustellaan verkkokommentoinnissa sekä löytää erilaisia positioita, joita perheille asetetaan. Tutkimuskysymykseni ovat: *millaisia merkityksiä ylimääräiselle lapsilisälle annetaan ja miten perheitä asemoidaan lapsilisän käyttäjinä verkkokommentoinnissa*. Diskurssianalyysin keinoin voidaan tarkastella keskustelijan asenteita, tai argumentaatiopositiota, joilla tarkoitetaan tietynlaisen position ottamista julkisessa keskustelussa. (Jokinen ym. 2016, 35–45.). Tässä analyysissä kiinnitän huomiota keskustelijoiden ottamien positioiden sijaan siihen, millaisia positioita lapsiperheille keskustelussa tuotetaan. Tarkastelen näitä perheille annettuja positioita erityisesti yhteiskunnallisen huolenpidon ja taloudellisen tuen näkökulmista.

Aineistona toimii Helsingin Sanomien politiikkaosion uutiseen ”*Ministeri Saarikko ehdottaa ylimääräistä lapsilisää kaikille perheille*” (Helsingin Sanomat 3.8.2022) julkaistut verkkokommentit. Kommenttikentässä on 79 kommenttia (12.2.2023). Kommentteja on Word-tiedostoksi muutettuna 24 sivua (fontti 12, riviväli 1,5). Osassa kommentteja mukana on osittainen viittaus viestiin, johon vastataan, eli uusien kommenttien todellinen sivumäärä on vähäisempi. Valitsin aineiston lähteeksi Helsingin Sanomat lehden levikin vuoksi. Kansallisen mediatutkimuksen mukaan levikki oli 2021–2022 välillä 1 698 000 lukijaa viikossa (Kansallinen mediatutkimus 2022). Uutisen valitsin sisällön ja kommenttien määrän perusteella. Tarkistin, että keskustelu kommenttikentässä käytiin lähinnä lapsilisiin liittyen. Helsingin Sanomien linjan mukaisesti kommentteja pystyy julkaisemaan suureen osaan uutisista vain omalla nimellään Sanoma-tilillä sisään kirjautuneet lukijat. Kommentointia toimitetaan moderaattorien toimesta, mistä syystä kommenttien julkaisemisessa saattaa olla viivettä, eikä kaikkia kommentteja julkaista lainkaan. (Helsingin Sanomat 5.2.2020.)

Aineistona toimivaa kommenttipalstaa edeltää lyhyt uutinen, jossa kerrotaan valtiovarainministeri Annika Saarikon ehdottamasta ylimääräisestä lapsilisästä (Helsingin Sanomat 3.8.2022). Tämä on Helsingin Sanomien ensimmäinen uutinen, jossa esitellään ehdotus mahdollisesta ylimääräisestä lapsilisästä. Näin ollen kommentoijat todennäköisemmin tuottavat keskustelua jo olemassa olevan tai juuri muotoutuneen mielipiteensä perusteella, en-

nen asiantuntijoiden tai median vaikutusta. Lähteenä uutisessa on käytetty Saarikon Twitter-kommenttia sekä Ylen A-studiolähetystä. Uutisessa Saarikon kerrotaan perustelevan ylimääräistä lapsilisää ruuan, energian ja liikkumisen hintojen nousulla perheille, joiden tuloista suuri osa menee arjen pyörittämiseen. Saarikon mukaan tuki olisi kertaluontoinen, eikä vaatisi uutta lainanottoa. Kustannukset tästä olisivat arvion mukaan reilu sata miljoonaa euroa. Lisäksi uutisessa kerrotaan mitä muita toimia hallitus on tehnyt pyrkiessään kompensoimaan kansalaisille hintojen nousua. Esimerkkeinä kerrotaan kansaneläkeindeksiin sidottuihin etuuksiin tehdystä ylimääräisestä indeksikorotuksesta sekä asunnon ja työpaikan välisen matkakuluvähennyksen enimmäismäärän korotuksesta. Uutisen lopussa mainitaan Saarikon budjettineuvottelujen yhteydessä pidetyssä tiedotustilaisuudessa mainitsemista palkkojen ja eläkkeiden verotuksen keventämisestä, jotka Saarikko näkee mahdolliseksi vain, jos työmarkkinoilla sovitaan maltillisista palkankorotuksista. (Helsingin Sanomat 3.8.2023.)

Veera Kangaspunta (2021) toteaa tutkimuksessaan verkkokommentoinnista, että verkkolehden kommentoijien käyttäytymiseen vaikuttavat muun muassa keskustelukulttuuri, nimi-merkin käyttäminen ja vastaustoiminto. Aineistossa tapahtui jonkin verran vastaustoimintoa hyödyntävää käyttäjien välistä keskustelua. Lisäksi Helsingin Sanomilla on käytössä ”hyvin argumentoitu”-painike, jonka avulla käyttäjät saavat kokemuksen, että joku lukee heidän kommenttejaan. Kangaspunta (2021, 130–134) toteaaakin, että muut kuin keskusteluun osallistujat, niin sanotut tirkistelijät, ovat olennainen osa keskustelua, ja lukijoille kohdistetaan kommenttien sisältöä huolimatta siitä osallistuvatko nämä keskusteluun vai eivät. Kommentoidessaan verkkouutisen keskustelua käyttäjät eivät välttämättä kommentoi uutista lainkaan, vaan kommentti saattaa olla vastaus aiempaan kommenttiin. Näin keskustelu verkkouutisen yhteydessä saattaa muotoutua täysin erilliseksi keskusteluksi uutiseen verrattuna. (Em. 22–23.)

Aloitin aineiston käsittelyn lukemalla kommenttipalstan läpi muutaman kerran. Tämän jälkeen korostusvärejä käyttäen merkitsin ensimmäisenä kommentteista esiin nousevia teemoja. Teemoista lähdin tarkasteleman taustalla vallitsevia diskursseja. Huomasin, että talousteema hallitsee aineistoa, sillä suuri osa kommentteista sisältää jonkin talousnäkökulman tai -argumentin. Näissä oli kuitenkin selkeitä eroja näkemyksissä talouden ja sosiaaliturvan suhteesta. Nimesin kaksi talousteeman alle sopivaa diskurssia: talouskurin diskurssi ja sosiaali-

sen investoinnin diskurssi. Tämän jälkeen aloin tarkastelemaan jäljelle jääviä teemoja. Näistä nousi esille selkeästi arvoperustainen argumentaatio ylimääräisten lapsilisien puolesta tai vastaan. Kommenteissa myös otettiin kantaa lapsilisän vastikkeellisuuden tarpeellisuuteen. Näistä nimesin moraaliperustaisen ja lasten edun diskurssit. Aineistosta nousi esille kommentteja, joissa lapsilisän käyttöä tai perheitä kuluttajina arvosteltiin. Muodostin tästä viidennen diskurssin, jonka nimesin rahankäytön arvostelun diskurssiksi. Käsittelen diskursseja tarkemmin tulosluvussa.

Teemoittelussa nousi esille poliittinen teema. Useassa kommentissa pohdittiin lähestyvien vaalien vaikutusta, keskustapuolueen historiassa tunnettua tasaetuuksien kannatusta ja äänen kalastelua. Poliittisen teeman alle asettuvia kommentteja tarkemmin tarkastellessani huomasin, että suuri osa ei ottanut lainkaan kantaa ylimääräiseen lapsilisään. Poliitiikkaan viittaaminen toimi usein retorisenä keinona argumentoida aiemmin nimeämiäni diskursseja. Näin ollen päätin poistaa aineistoista kommentit, joissa ylimääräiseen lapsilisään ei selkeästi oteta kantaa, ja käsittelen politiikkaan viittaamista argumentaatiokeinona niissä kommentteissa, joista löytyy näkemys ylimääräisestä lapsilisästä. Diskurssien tunnistamisen ja nimeämisen jälkeen aloin tarkemmin tutkimaan retorisia argumentoinnin keinoja, argumentaatiopositioita, keskustelua kommenttipalstan sisällä sekä perheille tuotettuja positioita. Käsitellessäni aineistoa poistin kommenteista nimet ja numeroin kommentit kommentointijärjestyksessä. Viittaan kommentteihin lainauksen jälkeen sulkuihin merkityllä kommentin järjestysnumerolla.

3.2 Diskurssianalyysi tutkimusmenetelmänä ja tutkimusetiikka

Tutkimusmenetelmänä käytän diskurssianalyysia. Diskurssianalyysin taustalla on sosiaalisen konstruktionismin viitekehys, eli ajatus siitä, että kielenkäyttö ja toiminta rakentavat sosiaalista todellisuutta. Tutkija ei voi kohdata tutkimaansa aineistoa puhtaana, vaan aina jostakin näkökulmasta. (Jokinen ym. 2016, 202.) Diskurssianalyysin perustavana ajatuksena on se, että samaa ilmiötä voidaan tehdä ymmärrettäväksi monin tavoin. Tarkastelu suunnataan siihen, miten kukin toimija käyttää kieltä tehdessään asioita ja ilmiötä ymmärrettäviksi. (Jokinen ym. 2016, 273–296.) Kielenkäyttö ei ainoastaan kuvaa maailmaa, vaan tuottaa, järjestää, merkityksellistää, jäsentää ja rakentaa sosiaalista todellisuutta, jossa elämme. Kieltä käytettäessä konstruoidaan, eli merkityksellistetään kohteet, joista puhutaan. Kielen konstruktiiv-

suus luo yksinkertaisenkin kuvauksen taakse piileviä oletuksia siitä, mikä on luonnollista. Diskurssianalyysille on ominaista tuoda esille näitä ulkoista maailmaa luovia konstruktioita. (Jokinen ym. 2016, 21.)

Diskurssianalyttisen viitekehyksen avulla tutkija voi saada selville, miten ihmiset käyttävät kieltä eri konteksteissa kuvatakseen tiettyä ilmiötä. Keskeisin kohde diskurssianalyysissa ei ole yksilö vaan sosiaaliset käytännöt. Tarkoituksena on siis tutkia miten yksittäinen toimija eri konteksteissa luo kielenkäytöllään laajempia merkityssysteemejä. (Jokinen ym. 2016, 44.) Diskurssit ovat aina kontekstisidonnaisia, mistä syystä olen aiemmin kuvannut Suomessa vallitsevaa tilannetta erityisesti taloudellisesta näkökulmasta kommentointihetkellä. Diskurssianalyysi on aina tutkijan henkilökohtaista tulkintaa raaka-aineistosta. Tulkittava teksti on usein hyvinkin moniselitteinen ja siitä voi tehdä monia tulkintoja. Diskurssianalyysissa onkin kyse tutkijan ja aineiston vuoropuhelusta, minkä perusteella tutkija tekee perusteltuja tulkintoja. (Jokinen ym. 2016, 35–45.)

Tutkimuksen eettisyys on otettu huomioon aineiston käsittelyssä poistamalla aineistosta nimet ja numeroimalla kommentit kommentointijärjestyksessä. Muita henkilötietoja kommentteissa ei ole. Aineisto on julkinen ja siten yleisesti saatavilla. Helsingin Sanomat antavat myös verkkosivuillaan luvan kommenttipalstojensa käyttöön tutkimuskohteena (Helsingin Sanomat 5.2.2020). Tulkitsen tutkimuksen kohteena olevien osallistujien ymmärtävän internetin viestintävälineeksi, joten tutkimukseen pätevät reaali maailman ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset säännöt. Tutkimusetiikan mukaisesti tutkijan tulee huomioida, ettei tutkimuksessa julkaistuista tekstipätkistä koidu haittaa kommentoijille, kun kirjoituksia käsitellään aivan eri foorumilla kuin mihin ne on alun perin tarkoitettu. (Kuula 2011, 126, 134). Tutkijaa sitovat myös yleiset tutkimuseettiset periaatteet, joista tärkeimpiä ovat muun muassa rehellisyys, avoimuus, yleinen huolellisuus sekä tarkkuus tutkimuksen kaikissa vaiheissa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6).

4 Tulokset

Tutkimuskysymyksenäni oli ensinnäkin selvittää, millaisia merkityksiä ylimääräisestä lapsilisästä tuotetaan aineistossa. Löysin viisi diskurssia, jotka nimesin talouskurin diskurssiksi, sosiaalisen investoinnin diskurssiksi, moraaliperustaiseksi diskurssiksi, lasten oikeuksien diskurssiksi ja rahankäytön arvostelun diskurssiksi. Taulukossa 1 esittelen diskurssit, niiden tärkeimmät merkityksellistämiset ylimääräisestä lapsilisästä sekä perheille tuotetut taloudelliset positiot. Diskurssit esiintyvät osittain lomittain, ja samassa kommentissa voi löytyä useampaa diskurssia. Toisena tutkimuskysymyksenä oli selvittää, miten perheitä asemoidaan aineistosta löytyneiden diskurssien sisällä. Käsittelen tekemiäni havaintoja seuraavien alalukujen yhteydessä, joissa esittelen löytämäni diskurssit. Avaan alaluvuissa myös perheille tuotettuja positioita.

Taulukko 1 Diskurssit, niiden merkityksellistäminen ja perheille tuotetut positiot

DISKURSSIT	YLIMÄÄRÄISEN LAPSILISÄN MERKITYKSELLISTÄMINEN	PERHEILLE TUOTETTU POSITIO
TALOUSKURIN DISKURSSI	Perusteetonta rahan tuhlausta, vain köyhiä kuuluu tukea. Ylimääräinen raha tulee käyttää valtion velan maksamiseen.	Perheet samassa asemassa kaikkien talouksien kanssa.
MORAALIPERUSTAINEN DISKURSSI	Ylimääräinen lapsilisä ei ole oikeudenmukainen, koska se kohdistuu myös varakkaisiin perheisiin. Ylimääräisestä lapsilisästä kieltäydyttävä, jos välttämättömät menot turvataan ilman sitä.	Perheet samassa asemassa kaikkien talouksien kanssa.
SOSIAALISEN INVESTOINNIN DISKURSSI	Ylimääräinen lapsilisä tarpeellinen tulonsiirto ja osoitus lasten arvostuksesta.	Perheet erityisasemassa lasten yhteiskunnallisen merkityksen vuoksi.
LASTEN EDUN DISKURSSI	Ylimääräinen lapsilisä lasten arvostusten osoitus. Yhteiskunnan tarjoamat palvelut lapsiperheille tärkeimpiä lasten edun kannalta.	Lapset haavoittuvassa asemassa ja yhteiskunnan huolehdittavia.
RAHANKÄYTÖN ARVOSTELUN DISKURSSI	Lapsilisä kuuluu käyttää lapsen kohdullisiin, välttämättömiin menoihin.	Perheet kohtuuttomia kuluttajia. Perheiden kulutus ulkopuolisen arvostelun kohteena.

4.1 Talouskurin taustalla pelko velkaantumisesta

Talouskurin diskurssin taustalla on ajatus yhteiskunnan talouden heikosta tai epävakaasta tilasta tai liiallisesta velkaantumisesta, joka estää sosiaaliturvan laajentamista. Diskurssi näytetään ehdottomana, muut diskurssit ulossulkevana, mistä syystä pidän talouskurin diskursseja aineistoa hallitsevana diskurssina. Diskurssi rakentuu käsitykseen talouskurista tärkeimpänä ratkaisuna valtion velkaantumiseen. Monessa kommentissa mainitaan huonot perustelut tuelle, kuten seuraavassa:

”Edesvastuuton esitys. Perustelut ontot. Samaan aikaan ”ei varaa veronkevennyksiin” ja ”Suomen talous on tiukan paikan edessä”. Surullista populismia.” (22)

Kommentissa tukiehdotus argumentoidaan edesvastuuttomaksi perusteluiden puutteen vuoksi. Diskurssin käyttäjä ei koe perusteluita perheen kustannuksien noususta inflaation vuoksi riittävinä perusteluina. Veronkevennykset asetetaan arvoasteikolla tärkeämmäksi kuin ylimääräinen lapsilisä. Kommentoija argumentoi päätöksen olevan populistinen, oletettavasti siksi, ettei löydä muita perusteluita päätökselle. Kommentoija kirjoittaa, että samaan aikaan ”Suomen talous on tiukan paikan edessä”, jolla hän perustelee ylimääräisen lapsilisän olevan vastuuton sosiaaliturva huonossa taloustilanteessa. Kommentti tukee talouskurin diskurssissa perheestä tuotettua samanarvoista positiota muiden työssäkäyvien aikuisten kanssa. Tätä tuetaan asenteilla, että valtio tukee jo riittävästi perheitä, tai perheiden tulee itse vastata kulujen noususta. Talouskurin diskurssissa köyhät perheet nostetaan usein hyväksyttävästi tuen saajiksi, mutta vastustetaan keskituloisten ja hyvätuloisten ylimääräistä lapsilisää. Inflaation hoitaminen taloutta rajoittaen sekä yritysten ja vientiteollisuuden tukeminen nähdään useassa kommentissa tärkeänä, jotta taloustaantumasta päästään eroon. Seuraavassa kommentissa inflaatiolla argumentoidaan rahallisen tuen antamisen heikkouksia:

”Korkean inflaation aikana on harvoin hyvä idea antaa rahallista tukea, se kun tuppaa kiihdyttämään inflaatiota ennestään. Toki jos jollekin ryhmälle tulee tukea antaa niin perheelliset / lapset ovat hyvä kohde.” (24)

Diskurssin käyttäjä argumentoi inflaation aikana annetun rahallisen tuen tosiasiallisesti kiihdyttävän inflaatiota. Kommentoija perustelee näkemystään yleisesti ymmärretyllä talousteoriolla (Harjuniemi & Ampuja 2019), jonka mukaan inflaatio hidastuu liikkeellä olevan rahan määrää laskemalla. Kommentoija jättää mainitsematta ryhmät, jotka kärsivät inflaatiosta ja joilla ei ole mahdollisuutta säästää ylimääräisestä. Kommentoija kuitenkin puolustautuu

mahdollisia vasta-argumentteja vastaan toteamalla perheiden olevan hyvä kohde, ”jos jollekin ryhmälle tukea tulee antaa”. Joissakin kommenteissa lapsilisää ehdotettiin leikattavaksi hyvätuloisilta:

”EI KÄY! Näin nettomaksajana sanon EI! Sen sijaan lapsilisiin pitää asettaa tulokatko, jonka yli tienaaville sitä ei makseta lainkaan!” (2)

Kommentissa vastustetaan lapsilisän universaaliutta ehdottamalla etuuteen tulokatkoa. Kirjoittaja kategorisoi itsensä verojen maksajaksi, millä oikeuttaa osallistumisensa keskusteluun. Vähätuloiset perheet nähdään tulonsaajina oikeutettuina. Kommentoija ei kuitenkaan kirjoita sopivasta tulotasosta tai tulojen ja menojen suhteesta. Kommenteissa ei myöskään oteta yleensä kantaa lapsilisän hallinnointikustannusten kasvuun, jos tuen luonnetta muutettaisiin arviointiperustaiseksi. Seuraavassa kommentissa köyhien perheiden tukemiseen nähdään olevan muita, parempia tapoja:

”Vaalit tulossa... surullista ja vastuutonta rahankylvöä. Köyhille lapsiperheille voidaan antaa tukea fiksummin monella eri tavalla” (14)

Diskurssin käyttäjä kuvailee ylimääräistä lapsilisää surullisena ja vastuuttomana. Sanavalinnat tukevat talouskurin diskurssin näkemystä lapsilisän perusteettomuudesta tunteisiin vetoavasti. Kommentoija ei näe ylimääräisessä lapsilisässä mitään hyvää. Monessa kommentissa sanotaan, että köyhiä lapsiperheitä voidaan tukea paremminkin, mutta tukemisen keinoja ei avata. Talouskurin diskurssissa perheille tuotettu positio on samanarvoinen kaikkien kanssa. Perheet eivät siis talouskurin diskurssissa ole erityisasemassa tai huolta pidettävien asemassa, toisin kuin esimerkiksi eläkeläiset ja köyhät. Kommentoijat eivät avaa tarkoittamansa köyhyyden määritelmää eivätkä lapsiperheiden suurempaa kulutusta suhteessa lapsettomiin työssäkäyviin aikuisiin. Perheille katsotaan riittävän minimitoimeentulo, kuten kaikille kansalaisille. Juho Saari (2020, 161) pohtii tätä Pekka Kuusen 1960-luvulla käyttämän esimerkin avulla: jos lapsilisä mahdollistaa koulunkäynnin rahoittamalla uudet kengät, on lapsilisä merkityksellinen lapsen kannalta. Voi kuitenkin myös pohtia, onko lapsen sosiaalisen pääoman kannalta merkityksellistä, että lapsella on nuorisomuodin mukaiset kengät (em.) Diskurssissa lapsiperheiden riittävää toimeentuloa ei avata, vaan vasta köyhyysrajan alittaminen nähdään perusteena yhteiskunnan tarjoamalle rahalliselle tukemiselle. Totuttuun elintasoon tai elinympäristön elintasoon ei oteta kantaa, vaan köyhyysraja nähdään valtakunnallisesti samaa kaikille lapsiperheille. Köyhyyden voi talousdiskurssissa päätellä perheen tuloista. Ylei-

sestä varallisuudesta tai menoista ei juuri keskustella. Seuraavassa kommentissa puheet ylimääräisestä lapsilisästä nähdään tyhjänä lupauksena:

”Vaalihuumaa ilmassa, avustuksia luvataan taas korottaa. Viimeksi vappusatanen, nyt joululisät. - - Jatkuva velaksi eläminen on lyhytnäköistä politiikkaa, tuhontie kansalaisten kannalta.” (75)

Kommentoija toteaa velaksi elämisen olevan yksiselitteisesti negatiivista, ”tuhontie”. Talouskurin diskurssissa lapsilisä nähdään vastikkeettomana tulona. Näin ollen diskurssi rakentaa käsitystä siitä, että lapset tai lapsiperheet eivät itsessään ole riittävä vastike rahalliselle tukemiselle. Tämä luo näkemyksen, että vanhempien tulee itse hoitaa lapsista koituvat kulut, sillä tiedetään, että lapsilisä ei ole koskaan kattanut lapsen saamisesta koituvia kuluja täysimääräisesti (Bergholm 2003). Diskurssi luo selvän rajan sille, mikä on hyvinvointivaltiossa riittävä tuki lapsiperheille, ja tämä kattaa perustoimeentulon lisäksi terveydenhuollon ja päivähoiton. Tätä tukee keskustelua käydessä vallitseva taloustilanne: ylimääräistä lapsilisää ei nähdä perusteltuna perheille, vaikka hintojen noususta johtuvat kustannukset vaikuttavat lapsiperheiden menoihin. Valtion velkojen kasvaminen nähdään perusteena säästää kaikkialta, eivätkä perheet ole poikkeus lasten elintason laskusta huolimatta.

4.2 Moraali ohjaa näkemyksiä lapsilisästä

Tässä tulosluvussa tarkastelen käsityksiä, joiden taustalla oleva ajatus sosiaaliturvan jakamisesta muotoutuu yleisesti ihannoitujen arvojen perusteella. Oikeudenmukaisuudella perustellaan ylimääräisen lapsilisän olevan epäreilu niille, jotka eivät kuulu edun piiriin. Seuraavassa kommentissa kirjoittaja perustelee ylimääräisen lapsilisän olevan huono päätös tuottavuuden, tarpeiden ja vaikutuksen laajuuden perusteella:

”Käsittämätöntä osaamattomuutta Saarikolta. Nyt on aika keventää työn ja energian verotusta, jotta rattaat pyörivät ja tuottavat. Ylimääräinen lapsilisä on epäoikeudenmukainen, eikä korreloi tarpeita. Verotusta keventämällä (maltillisesti) kaikilta, myös eläkeläisiltä, olisi paljon suurempi ja vaikuttavampi merkitys meidän kaikkien elämään.” (59)

Kommentissa ministerin osaamista kritisoidaan tarpeita vastaamattoman päätöksen ehdottamisella. Kirjoittaja kokee ylimääräisen lapsilisän epäoikeudenmukaiseksi, sillä se ei tavoita kaikkia kansalaisia. Kirjoittaja ehdottaa konkreettisenä keinona verotuksen keventämisen kaikilta, ja mainitsee samalla eläkeläiset. Retorisina keinoina kirjoittaja käyttää tuottavuuden

normin sanoittamista. Kirjoittaja kuvaa vallitsevaa ajatusta valtion tuottamisvaatimuksesta, jotta hyvinvointivaltion toiminta mahdollistuu. Kirjoittaja etäännyttää itsensä kirjoittaen alun passiivissa, millä hän irtaannuttaa itsensä mahdollisen edun saajana. Lopussa kirjoittaja käyttää me-muotoa, jolla painottaa edustavansa suurta joukkoa suomalaisista, oletettavasti niitä, jotka eivät kuulu ylimääräisen lapsilisän piiriin. Lapsiperheitä ei tässä diskurssissa nähdä samoin huolta pidettävän positiossa, kuin esimerkiksi kommenteissa esiin nousevia köyhiä tai eläkeläisiä. Oikeudenmukaisuutta argumentoidaan usein talousnäkemyksen avulla: koska valtio on velkaantunut, on jokainen kuluerä pois kaikilta tarvitsevilta. Monissa kommenteissa viitataan ministeri Saarikkoon itse tuen saajana. Kommenteissa nähdään epäoikeudenmukaisena se, että suurituloinen ministeri voi saada yhtä lailla ylimääräisen lapsilisän kuin muutkin. Seuraavassa kommentissa kyseenalaistetaan ministeri Saarikon oikeus ehdottaa ylimääräistä lapsilisää jääviyden perusteella:

”Eikö Annika Saarikko ole jäävi tässä lapsilisäasiassa? Vai onko ministerillä niin pieni palkka ja rahat on niin tiukalla, että täytyy jakaa itselle ja muille ministeritovereille vähän lisää veronmaksajien rahaa.” (51)

Ministerin nähdään olevan vanhemmuuden vuoksi jäävissä asemassa, koska etuus vaikuttaa myös hänen mahdollisesti hakemaan etuuteen. Kommentoija kysyy, onko ministereillä rahat niin tiukalla, että tarvitsevat ylimääräisen lapsilisän. Suomessa hallituksen johtoviisikko oli keskustelun aikaan naisia, jotka olivat mediassa paljon esillä hallituskauden aikana. Epäoikeudenmukaisuuden ajatusta edustivat kommenteissa edun vastikkeettomuuden ajatus, kuten seuraavassa:

”Ei missään nimessä. Oikeudenmukaisuuden kannalta on ongelmallista syyttää vastikkeetonta rahaa kenellekään. - -” (31)

Diskurssin käyttäjä ei koe, että lasten elättäminen tai lasten kasvattaminen olisi riittävä vastike yhteiskunnan tukemisen perustelemiseksi. Kommentoija käyttää sanaa ”syyttää”, jonka synonyymeja ovat esimerkiksi työntää, viskoa, heittää tai lappaa (Kotus 2023). Kommentoija ei siis näe rahan antamiselle perusteita, vaan pitää ylimääräisen lapsilisän maksamista rahan hukkaan heittämisenä. Näin ollen ylimääräisestä lapsilisästä luodaan kuva vastikkeettomasta etuudesta. Perheille tuotetaan moraaliperusteisessa diskurssissa myös velvollisuus ylimääräisestä lapsilisästä kieltäytymisestä, jos rahalle ei ole lapsen edun kannalta käyttöä, kuten seuraavassa kommentissa pohditaan:

”- - Moni hyväosainenkin varmaan häpeää ja kysyy, voiko ylimääräiset vaalilapsilisästä kieltäytyä. Jos omat lapseni olisivat vielä lapsilisäissä kieltäytyisin kyllä näin härskistä tempusta.- -” (21)

Tässä kommentissa ylimääräisestä lapsilisästä kieltäytymisen velvollisuutta argumentoidaan tunteisiin vetoavasti. Kommentissa monien hyväosaisten oletetaan häpeävän ja toivovan ”vaalilapsilisästä” kieltäytymistä. Tällä hyväosaisia velvoitetaan tuntemaan häpeää vastaanottaessaan ylimääräisen lapsilisän, vaikka todellista tarvetta ei ylimääräiselle rahalle olisi. Diskurssinkäyttäjät ei kuvaa tarkemmin, milloin lapsilisä on tarpeeton, mutta kuvaa käsitteellä ”hyväosainen” niitä, joiden tulisi kieltäytyä lapsilisästä.

Moraaliperusteisessa diskurssissa otetaan kantaa siihen, kenelle etuutta tulisi maksaa. Taustalla tulkitsevan vaikuttavan oikeudenmukaisuuden arvomaailman. Lapsilisä on diskurssissa määritelty vastikkeettomaksi sekä perheen näkökulmasta että yhteiskunnan näkökulmasta. Perheiltä ei vaadita mitään ylimääräisen lapsilisän saamiseksi, eivätkä perheet tuota yhteiskunnalle enempää etuudesta huolimatta. Näin ollen nähdään, että kaikkien kansalaisten tukeminen vain perheiden tukemisen sijaan edistää niin tasa-arvoa kuin talouttakin. Perheille tuotetaan samanarvoinen positio kaikkien kansalaisten kanssa. Perheiden ei siis nähdä olevan erityishuolenpidon tarpeessa, vaan tasa-arvoisuutta nähdään olevan kaikkien tukeminen yhtä lailla. Perheet positioidaan tässä diskurssissa hyvin samoin kuin talousdiskurssissa, mutta yhteiskunnan rooli kansalaisten tukijana nähdään moraaliperustaisessa diskurssissa merkittävänä, ja sen osuutta toivotaan nostettavan. Perheille tuotetaan myös vastuullisen toimijan asema lapsilisän vastaanottajana; jos lapsilisälle ei ole tarvetta, tulee käsityksen mukaan perheiden kieltäytyä siitä oikeudenmukaisuuden ja solidaarisuuden arvojen perusteella.

4.3 Lapset sosiaalisena investointina

Sosiaalisen investoinnin diskurssissa lasten ja lapsiperheiden tukeminen nähdään taloudellisesti kannattavana investointina tulevaisuuteen. Kommentteissa argumentaationa käytetään esimerkiksi syntyvyyden laskua ja perheiden luottamusta hallitukseen perheitä tukevana, mikä saattaa vaikuttaa syntyvyyden kehittymiseen. Tämän diskurssin taustalla vallitsee yleisesti ymmärretty huoltosuhteen epätasapaino syntyvyyden vähentyessä, mikä on uhka hyvinvointivaltiolle. Diskurssissa sekä kannatetaan että vastustetaan ylimääräistä lapsilisää.

Osan mielestä ylimääräinen lapsilisä on tukimuotona perusteltu lapsiperheille, kun toisten mielestä lapsiperheiden tukeminen on kannattavaa muilla perhepoliittisilla ratkaisuilla. Seuraavassa kommentissa perustellaan ylimääräistä lapsilisää taloudellisen aseman perusteella:

”Erinomainen avaus, olen suorastaan odottanut tätä. Lapsiperheisiin inflaatio kolahtaa useamman ruokittava suun, suuremman asunnon ja liikkumisen tarpeen myötä ankarasti. Maassa jossa ikäluokista on kadonnut parissakymmenessä vuodessa kolmannes, on korkea aika antaa positiivisia signaaleja lapsiperheiden arvosta ja arvostuksesta.” (26)

Kommentoija nostaa esille syntyvyyden laskun, millä argumentoi lapsiperheiden arvostamisen merkitystä yhteiskunnalle. Kommentissa käytetään retorisia vakuuttamisen keinoja sitoutumista asiaan puhumalla minämuodossa, määrällistään sanallisesti lasten suhteellisen määrän vähenemistä ja tehostaen kuvausta toimenpiteen oikea-aikaisuudesta metaforalla ”korkea aika”. Ylimääräisen lapsilisän roolia perustellaan myös lapsilisien heikentyneen ostovoiman perusteella verrattuna muihin sosiaalitukiin. Seuraavassa kommentissa toivotaan lapsilisäjärjestelmän päivittämistä:

”- - Syntyvyys maassamme on romahtanut. Lapsilisien korotus tai edes sitominen indeksiin olisi edes pieni signaali siihen suuntaan, että valtio aikoo tukea lapsia jatkossakin. Nyt kun lapsilisät eivät nouse muiden etuuksien tahtiin, synnytyssairaalat ovat kriisissä, neuvolajärjestelmä natisee ja päiväkodeissa ei ole henkilökuntaa, niin ei voida sanoa järjestelmän mitenkään kannustavan perustamaan perheitä.” (60)

Komentissa perustellaan ylimääräistä lapsilisää eleenä, joka muiden lapsiperhepalveluiden heikentyessä lisää perheiden luottamusta valtion tuesta. Kommentoija argumentoi lapsilisän korottamista luottamusta luovana osoituksena perheellisille sekä mahdollisille tuleville perheen perustajille. Hän kirjoittaa syntyvyyden ”romahtaneen”, mikä kuvaa määrää nopeasti vähentyneenä, asiana, jonka voi nähdä ongelmana. Taustalla on ajatus yleisesti vallitsevasta kulttuurisesta normista, että syntyvyys on tärkeää pitää tietyllä tasolla hyvinvointivaltion ylläpitämiseksi. Kirjoittaja etäännyttää itsensä asiasta kirjoittamalla passiivimuodossa vakuuttaen lukijaa yleisen hyvän tavoittelusta sen sijaan, että ajaisi omaa etuaan. Lapsilisä toimii kommentissa syntyvyyttä tukevana tekijänä, mistä syystä lapsilisän korotukset nähdään perusteltuna tilanteessa, jossa lapsiperheet ovat epävarman talouden lisäksi epävarmojen palveluiden käyttäjiä. Seuraavassa kommentissa nostetaan esiin sama perustelu:

”Vuonna 1949 lapsilisämenot muodostivat 40 prosenttia kaikista Suomen sosiaalimenoista. Nykyisin lapsilisän taso on puuttuvien indeksikorotusten vuoksi romahtanut pohjamutiin.

Eläkeikäisten Suomessa lapsiperheet on surutta unohdettu. Eläkkeitä maksetaan nykyisin siis 32 miljardia ja lapsilisiä 1.4 miljardia. Eläkekatossa olisi jotain järkeä, lapsilisiä kyllä voidaan maksaa jokaiselle, joka vaan jaksaa niitä vähäisiä lapsia tehdä.” (17)

Kommentissa argumentoidaan numeerisesti määrällistään lapsilisien nykyisen tason olevan eläkkeisiin verrattuna heikko, johtuen indeksikorotusten puuttumisesta. Kirjoittaja on valinnut lapsilisen numeerisen vertailun esimerkiksi perhepoliittisten menojen tai palkkojen nousemisen vertailun sijaan, millä korostaa lapsilisen kehityksen hitautta. Valinnalla olla kertomatta muiden perheiden palveluiden kehittymisestä ja verrata lapsilisiä eläkkeisiin, kirjoittaja tukee argumenttiaan lapsiperheiden heikommasta taloudellisen tuen asemasta verrattuna eläkeläisiin. Kommentoija kuvaa ”eläkeläisten Suomea”, jossa yhä harvempi ”jaksaa” lapsia tehdä. Sanavalinnoilla kirjoittajan voidaan nähdä kuvaavan huoltosuhteen epätasapainoa, mikä uhkaa hyvinvointivaltiota, jonka tulevaisuus on kansalaisten jaksamisen varassa. Seuraavassa kommentissa asetelma muutetaan toisin päin:

”Onpa hienoa, että muistetaan vihdoin, että meillä on lapsetkin olemassa! Lapset, joita varten yhteiskuntaamme rakennamme.” (18)

Sen lisäksi, että lapset ovat merkityksellisiä talouskasvun ja huoltosuhteen kannalta, ovat lapset niitä, jotka yhteiskunnassa tulevat elämään tulevaisuudessakin. Lasten merkitys nostetaan esiin tulevaisuuden aikuisina, uusien sukupolvien rakentajina, joista tulee tästä syystä huolehtia lapsuudesta alkaen. Sosiaalisen investoinnin diskurssissa perheille tuotetaan huolta pidettävän positio lasten yhteiskunnallisen tärkeyden vuoksi. Asemaa perustellaan talouskasvulla, huoltosuhteella ja lasten asemalla tulevaisuuden yhteiskunnan aikuisina. Diskurssissa ylimääräinen lapsilisiä nähdään tämän vuoksi vastikkeellisena etuutena: lasten tekeminen vaatii vaivannäköä ja uhrauksia, mistä syystä ylimääräinen lapsilisiä on perusteltu konkreettisenä osoituksena lapsiperheiden tukemisesta. Diskurssissa rakennetaan näkemystä siitä, että lapsiperheiden arvostus Suomessa vaikuttaa syntyvyyteen. Lapsiperheiden arvostuksen nähdään laskeneen, kun taas muiden ryhmien, kuten työssäkäyvien ja eläkeläisten arvostuksen nähdään nousseen.

4.4 Lasten etu vaatii laajempia toimia

Lasten edun diskurssissa lasten asema positoidaan heidän haavoittuvuutensa vuoksi huolta pidettäväksi, ja yhteiskunnan tehtävänä nähdään lasten hyvinvoinnin ja edun tavoittelu. Lasten etu nähdään itseisarvona, eikä sitä perustella talouden tai yhteiskunnan edulla. Seuraa-

vassa kommentoija vastaa kommenttiin, jossa todetaan hintojen nousun koskevan kaikkia, esimerkiksi sinkkotaloudessa asuvia:

”Sinkkotalous on oma valinta. Lapsi ei niitä valintoja voi tehdä. Olisi kiva jos Suomessa joskus pidettäisiin lapsiperheiden puolta. Yleensä parannukset kohdistetaan eläkeläisiin. - -” (45)

Komentissa kategorisoidaan lapsen asemaa haavoittuvana toimijana, jolla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa omaan perhetilanteeseensa. Kommentoija pohtii myös lapsiperheiden ja eläkeläisten vastakkainasettelua sosiaalitukia jaettaessa, mutta arvottaa lapset enemmän huolta pidettävän asemaan. Osassa kommentteista lapsiperheet nähdään tuen kohteena olevan oikea ryhmä, mutta ylimääräisen lapsilisän olevan vääränlainen tukimuoto. Kommentteissa nousevat esiin mediassakin esillä olleet sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut, koulutus ja lasten ja nuorten harrastustoiminta. Seuraavassa kommentissa kommentoija itse asemoi itsensä mahdollisen ylimääräisen tuen saajaksi:

”Hyvä ministeri Saarikko, emme tätä tarvitse. Haluaisin kohdistaa tämän kertaerän lasten ja nuorten opetus- ja harrastustoimintaan, kiitos.” (3)

Kommentoija aloittaa me -muodossa, jolla hän sitouttaa itsensä asiaan. ”Me” voi kommentissa tarkoittaa kommentoijan omaa perhettä, useampia samassa tilanteessa olevia perheitä tai kaikkia Suomen perheitä. Kommentoija argumentoi ylimääräisen lapsilisän sijaan tuen osoittamista muualle sillä perusteella, ettei itse koe tarvetta ylimääräiselle lapsilisälle. Tässä kirjoittaja siirtyy minämuotoon, eikä enää retorisesti edusta muita kuin itseään. Kommentoija toivoo rahallista tukea lasten ja nuorten opetus- ja harrastustoiminta, joista kokee olevan enemmän hyötyä joko itselleen tai laajemmin lapsiperheille. Kommentti on osoitettu suoraan ministeri Saarikolle, jolla korostetaan kuviteltua kahdenkeskistä keskustelua ehdotuksen tehneen ministerin kanssa. Näin kommentoija voimistaa kategorisointia omaan asemaansa lapsiperheiden edustajana ja ministerin asemaa mahdollisesti lapsiperheiden arjesta etäännyneenä päätöksentekijänä. Osassa kommentteja kirjoitetaan lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden olevan niin heikossa tilanteessa, että ylimääräisen lapsilisän sijaan rahat tulisi kohdentaa kyseisiin palveluihin:

”Jos hallitus todella haluaa tukea lapsiperheitä niin resurssoikaa nuorten ja lasten mielenterveyspalvelut valtakunnallisesti kuntoon, että nuoret/lapset ja perheet saavat ajoissa oikeanlaista apua kun sitä tarvitsevat.” (23)

Kirjoittaja ilmaisee huolensa lasten ja nuorten mielenterveyspalveluista, jotka hän kokee tärkeämmäksi kuin ylimääräisen lapsilisän perheille. Kommentoija kokee, että juuri tietty sosiaali- ja terveyspalvelu on niin heikossa asemassa, että kaikki rahallinen apu tulisi suunnata ensin palveluiden kehittämiseksi. Lasten etu on diskurssissa tavoiteltavaa lasten heikomman aseman vuoksi, vaikka ylimääräistä lapsilisää ei kaikissa kommenteissa tueta. Vastuu lasten huolenpidosta nähdään olevan vanhempien lisäksi yhteiskunnalla sen tuottamien palveluiden kuten päivähoidon, terveydenhuollon ja koulutuksen kautta. Rahallinen etuus, kuten lapsilisä, koetaan hyväksi, kunhan palvelut toimivat moitteettomasti. Kuitenkin juuri palveluiden nähdään olevan lasten edun kannalta tärkeimpiä.

4.5 Rahankäyttö ulkopuolisen arvostelun kohteena

Tässä tulosluvussa käsittelen näkemystä, jonka mukaan perheiden katsotaan käyttävän lapsilisää joko lasten edun tai yleisen hyvän vastaisesti. Lapsilisän saajille asetetaan vastuu käyttää lapsilisä lasten edun mukaisesti. Perheiden nähdään olevan vastuussa lapsille lapsilisän käyttäjinä erityisesti, jos rahasta on pulaa, mutta toisaalta vastuullisina yhteiskunnalle, koska veronmaksajat toimivat lapsilisän maksajina. Diskurssia edustavissa kommenteissa perheet nähdään myös vastuuttomina kuluttajina, joilla olisi varaa säästää menoistaan. Diskurssia edustavia kommentteja yhdistää käsitys velvollisuudesta käyttää lapsilisä ”oikein”, eli lapsiin liittyvään kohtuulliseen tarpeeseen. Seuraavassa kommentissa ehdotetaan lapsiperheille säästökeinona lasten harrastusten vähentämistä:

”-- Lapsiperheet voivat vähentää kulutustaan mm. vähentämällä lastensa kalliita harrastuksia, koska vähempikin riittää eikä lapsen todellakaan tarvitse harrastaa ”sen kymmentä” muotilajia.” (9)

Komentissa lasten harrastus nähdään liiallisena ainakin, jos lapsi harrastaa useampaa lajia erityisesti jos kyseessä on muotilaji. Tällä viitataan mahdollisesti muotilajien kalliimpaan hintaan tai lasten haluun toteuttaa muodin mukaista toimintaa. Kommentissa harrastusten vähentäminen esitetään keinona säästää puhuen kaikista perheistä. Diskurssin käyttäjä sivuuttaa mahdolliset lapsiperheet, joissa lapset eivät harrasta mitään tai harrastavat maksuttomia harrastuksia. Tämä näkemys harrastusten liiallisesta määrästä tai liian korkeasta hinnasta tuottaa käsityksen vanhemmista lasten harrastusten mahdollistajina ja toisaalta rajoittajina. Diskurssissa rahan käyttäjät nähdään siis vastuullisina päättäjinä lasten harrastamisesta. Lasten rooli päättäjänä omista harrastuksistaan nähdään diskurssissa vähäisenä tai merkitykset-

tömänä, ja taloudellisen tilanteen pakottama säästäminen käsitetään tärkeämmäksi kuin harrastamisen mahdollistaminen lapsille. Toisaalta hyväosaisten mahdollisuus säästää lapsilisä nähdään lapsilisän väärin käyttämisenä, erityisesti jos raha sijoitetaan tai säästetään asunnon ostamista varten:

” Tällä ehdotuksella varakkaiden perheiden lapsien tileillä on taas vähän enemmän pääomaa ensiasunnon ostoon tms.- -” (36)

Kommentoija näkee lapsilisän maksamisen kaikille aiheuttavan eriarvoisuutta. Lapsilisä nähdään perusteltuna ja oikein käytettynä vain, jos se menee suoraan lapsen kohtuullisiin, tarpeellisiin menoihin. Tällöin perheen tulot tulee olla siis pienet. Kohtuullinen elintaso tuntuu kommenttien perusteella olevan kovin alhainen, sillä rahaa ei saa jäädä säästöön tai kovin moniin harrastuksiin, jotta lapsilisää olisi perustelua saada. Perheet asemoidaan diskurssissa kohtuuttomiksi kuluttajiksi, ja vain hyvin pienen osan köyhistä vanhemmista katsotaan osaan käyttää rahallisen etuuden lasten hyväksi. Seuraava kommentoija epäilee pienituloistenkin käyttävän etuuden väärin:

” Heikoimmassa asemassa olevat lapset eivät hyötyisi tästä juuri millään tavalla, vaan raha menisi valitettavan monessa perheessä alkoholiin ja tupakkaan. - -” (15)

Diskurssin käyttäjä kokee, että heikoimmassa asemassa olevat vanhemmat eivät kykene käyttämään ylimääräistä lapsilisää lapsen edun mukaisesti, vaan käyttävät rahan päihteisiin. Kommentoija luo huono-osaisista perheistä kuvan kykenemättöminä lasten huoltamisesta, sillä hän olettaa vanhempien sivuuttavan lasten perustarpeet omien riippuvuuksiensa tyydyttämiseksi. Näin kommentoija luo käsitystä rahallisen tuen ongelmallisuudesta, mutta ei kuitenkaan kerro ratkaisua perheiden tukemiseksi. Tässä diskurssissa lapsilisän maksamisen verorahoista nähdään oikeuttavan perheiden kuluttamisen ulkopuoliseen arviointiin. Vaikka lapsilisä on mahdotonta korvamerkitä niin, että tiedettäisiin, mihin juuri lapsilisä perheissä käytetään, nähdään tässä diskurssissa monet kulutuksen kohteet ulkopuolelta tarkasteltuna kohtuuttomina. Tällöin tuotetaan myös näkemys kohtuullisesta elintasosta niin lapsille kuin vanhemmille. Käytännössä tämä tarkoittaa, että perheiden elintason laskun nähdään olevan välttämätöntä ja oikeutettua lasten määrän lisääntyessä tai taloustilanteen huonontuessa. Lapsilisä ei nimittäin riitä kattamaan lasten elatuksesta koituvia kuluja (Bergholm 2003).

5 Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa tutkin ylimääräisestä lapsilisästä käytävää keskustelua. Löysin viisi diskurssia: talouskuri, sosiaalinen investointi, moraaliperustainen, lasten etu sekä rahankäytön arvostelu. Lisäksi tarkastelin perheille tuotettuja positioita ja niiden eroja diskurssien välillä. Havaitsin, että talouskurin diskurssi nousee aineistosta hegemonisena diskurssina. Jokinen ja kollegat (2016, 66) kuvailevat hegemonista diskurssia toistuvana sekä itsestään selvyytensä ja vaihtoehdottomana näyttäytyvänä diskurssina. Talouskurin diskurssi esiintyy aineistossa selkeästi eniten ja näyttäytyy vaihtoehdottomana, yleisesti hyväksyttynä faktana, jota ei muutoin tarvitse perustella. Muita diskursseja edustavissa kommentteissa argumentoidaan syvällisemmin, tarkemmin ja pidemmin kuin talouskurin diskurssia edustavissa. Talouskurille ja moraaliperusteisuudelle yhteistä on perheiden asemointi tasa-arvoiseksi kaikkien kansalaisten kesken suhteessa yhteiskunnallisen tuen tarpeeseen. Talouskurin diskurssissa kuitenkin yksilön pärjääminen ja omistaan huolehtiminen nousee esille vahvemmin, kun moraaliperustaisessa diskurssissa yhteiskunnan nähdään olevan enemmän vastuussa kansalaisista.

Sosiaalisen investoinnin ja lasten edun diskursseissa yhtäläistä on lasten edun tavoittelemisen, joskin hieman eri näkökulmista. Sosiaalisen investoinnin diskurssissa lasten yhteiskunnallisen tukemisen kannattavuutta perustellaan talouden, huoltosuhteen, syntyvyyden tai yhteiskunnan eduilla. Lasten edun diskurssissa sen sijaan taustalla pätee näkemys lasten heikommasta asemasta, ja sen vuoksi lasten etu nähdään itseisarvona. Rahankäytön arvostelun diskurssi luo perheille position kuluttajina, joiden toimintaa voidaan tarkastella yhteiskunnallisesti sillä perusteella, että lapsilisät maksetaan verovaroista. Kulutus nähdään kohtuullisena esimerkiksi silloin, kun lapsilisä käytetään lapsen kohtuullisiin perustarpeisiin, eikä sitä käytetä vanhempien päihteisiin tai sijoiteta tulevaisuutta varten. Talouskurin, oikeudenmukaisuuden ja rahankäytön arvostelun diskursseissa lapsilisä nähdään vastikkeettomana tukena. Tämä rakentaa näkemystä siitä, että lasten hankinta on yksilön vapaa valinta, ja tällöin myös kulujen korvaaminen kuuluu ensisijaisesti perheille. Sosiaalisen investoinnin ja lasten edun diskurssit taas tukevat ajatusta siitä, että lapsilisä on osoitus lasten ja lapsiperheiden arvostuksesta ja pieni korvaus niille, jotka valitsevat tehdä lapsia.

Mielipidemittausten mukaisesti lapsilisä on yleisesti kannatettu etuus (Kontula 2018). Kommenttipalstan kommentteista kuitenkin suurin osa vastustaa ylimääräistä lapsilisää. Tähän saattaa vaikuttaa mielipideilmaston sijaan verkkokomentoinnin erityispiirteet. Käyttäjien tulee Kangaspunnan (2021) mukaan kommentoidakseen löytää uutinen uutisvirrasta, päättää kommentoida ja onnistua rekisteröitymisessä. Kommentointihalukkuuteen vaikuttavat uutisen sisällön lisäksi se, kuka siinä puhuu ja miten muut kommentoijat ovat asiaa kommentoineet. Lisäksi kommentoijan persoonallisuus ja uutisen herättämät tunteet vaikuttavat kommentointihalukkuuteen. Saattaakin olla, että verkkokomentointiin muodostuu aivan oma keskustelu, johon vaikuttavat media-alustalle muodostunut keskustelukulttuuri. (Em. 132–135.) Kuitenkin juuri keskustelussa luodut diskurssit ja tarinat voivat olla Juho Saaren (2020) mukaan hyvinkin merkityksellisiä erityisesti sosiaalipoliittisten muutosten yhteydessä. Niillä on mahdollisuus muokata kansalaisten uskomusjärjestelmää ja vaikuttaa tuleviin sosiaalipoliittisiin päätöksiin. Tuotetuilla tarinoilla on siten valtaa muokata hyvinvointiyhteiskuntaa (em. 90–95). Näin ollen sekä mielipidemittauksia että yleisen keskustelun tutkimista tarvitaan, eikä näiden ristiriitaisuudet tee tyhjäksi tuloksia.

Kommenteissa mainittiin lapsiperheköyhyys, mutta käsitettä ei määritelty, eikä sen monimutkaisuuteen otettu kantaa. Kommenttipalstalla käydyn keskustelun perusteella syntyy kuva, että hyvinvointivaltioon luotetaan köyhyiden määrittelijänä. Suomi nauttiikin kansalaisten luottamusta koskien hyvinvointietuuksia ja -palveluita (Saari 2020, 107). Lapsiperheköyhyys on kuitenkin hankala ongelma, joka vaatii sekä objektiivisiä että subjektiivisiä mitaustapoja. Perheen tulotaso ei korreloi kovin vahvasti sen kanssa, miten lapsi kokee elintonsa. (Main & Bradshaw 2012.) Lapsilisä ei ole koskaan kattanut lasten elatuksesta koituvia kuluja (Bergholm 2003). Käytävässä keskustelussa määritelläänkin sitä, missä määrin perhe ja yhteiskunta ovat vastuussa lasten elättämisestä. Lapsilisä on alun perin luotu korvaamaan erinäisiä perhe-etuksia etuusjärjestelmän yksinkertaistamiseksi. Vaihtoehtoisia järjestelmiä olisi ollut esimerkiksi perheverotus, johon osa Euroopan maista päätyi. (Bergholm 2003.) Vaikka lapsilisä saattaa näyttäytyä irrallisena nykyisestä sosiaalipoliittisesta tukiverkostosta juuri universaalien luonteensa vuoksi, olisi lapsilisän leikkaaminen merkittävä perhepoliittinen heikennys. Sitä korvaamaan vaadittaisiin huomattavasti monimutkaisempi ja kalliimpi järjestelmä, jolloin hallinnointikulut olisivat suhteessa tukien määrään korkeat (Saari 2020, 31). Lapsilisäjärjestelmän hyödyistä ei juurikaan keskustella aineistossa. Tähän saattaa vaikuttaa

se, miten paljon sosiaalietuuksien järjestelmistä ja niiden hallinnointikuluista tiedetään. Tiedetäänkin, että mielipidemittauksiin vaikuttaa se, miten kysymys asetellaan ja mitä tietoa kysymyksenasettelussa annetaan (Kallio 2010).

Käytävä keskustelu tuottaa vahvasti käsityksen lapsilisän vastikkeettomasta luonteesta. Perheille tuotetaan tietynlainen hyväksytty elintaso, joka määrittelee myös oikeutuksen lapsilisästä. Kun elintason, tulotason tai vastikkeettomuuden pohdinta hallitsee keskustelua lapsilisän merkityksistä ja oikeutuksesta, käydään keskustelua myös perheiden sisäisistä asioista. Nämä sisäiset asiat ovat muutoin individualistisen kulttuurin Suomessa hyvin yksityisenä pidettyjä. Keskustelua käydään siis myös siitä, mitkä asiat ovat perheen sisäisiä, ja mihin voidaan ottaa ulkopuolelta kantaa. Tämä ajatus saattaakin olla universaalin rahaetuuden ominaispiirre: kun kukaan ei toimi etuuden ”portinvartijana”, saattavat kansalaiset kokea asemansa keskustelussa oikeutetumpana. Moni kommentoija kategorisoikin itsensä juuri veronmaksajaksi. Tämä on mielestäni mielenkiintoista, jos uusia universaaleja etuuksia kuten perustuloa harkitaan osaksi Suomen sosiaaliturvaa. Missä määrin kansalaiset näkevät vastuukseen arvioida riittävää tai kohtuutonta elintasoja, ja väheneekö arvioinnin tarve, jos jokainen saa saman rahasumman?

Tämän tutkielman rajoituksia ovat niukahko aineisto, joka on kerätty vain yhden uutisen kommenttipalstalta. Lisäksi kommenttipalstan moderointi verkkosivun toimesta saattaa vaikuttaa keskusteluun päätyviin kommentteihin paljonkin. Vaikka ajatukseni tutkimusta tehdessä oli valita juuri ensimmäinen uutinen, jossa ylimääräisestä lapsilisästä kerrotaan, näen sen myös osittain rajoituksena. Ensimmäiset ajatukset saattavat olla hyvin tunnepitoisia, ja uutisoinnin sekä asiantuntijoiden näkemysten lukemisen jälkeen näkemykset ylimääräisestä lapsilisästä ovat voineet olla hyvinkin erilaisia. Keskustelun tutkiminen tuottaa kuitenkin tietoa käsityksistä myös lapsilisästä yleisesti. Kommentit ovat kommenttipalstan kulttuurin mukaisesti lyhyitä, joten näkemyksistä oli tehtävä paljon päätelmiä. Tämä on kuitenkin osa diskurssianalyysin luonnetta, ja joku toinen tutkija saattaisi tehdä samasta aineistosta eri päätelmiä (Jokinen ym. 2016, 35–45). Laadullisesti tutkittua tietoa lapsilisistä, niihin liittyvistä keskusteluista ja perheistä kuluttajina on vähänlaisesti, ja nämä olisivatkin jatkotutkimuskohteina mielenkiintoisia.

6 Lähteet

Allardt, Monica; Sihvo Tuire & Uusitalo Hannu (1992) *Mitä mieltä hyvinvointivaltiosta? Suomalaisten sosiaaliturvamielipiteet 1975—1991*. Sosiaali- ja terveyshallitus. Helsinki: valtion painatuskeskuskustannus.

Andersson, Jan Otto & Kangas, Olli (2002) *Perustulon kannatus Suomessa*. Yhteiskuntapolitiikka (67):4, 293–307.

Anttonen, Anneli & Sipilä, Jorma (2009) *Suomalaista sosiaalipolitiikkaa*. Tampere: Vastapaino.

Anttonen, Anneli; Häikiö, Liisa & Stefánsson Kolbeinn (2012) *Welfare State, Universalism and Diversity*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Bergholm, Tapio (2003) *Työmarkkinajärjestöt ja Suomen lapsilisäjärjestelmän synty*. Yhteiskuntapolitiikka 68:1, 63–76.

Blyth, Mark (2017) *Talouskuri. Vaarallisen opin historia*. Tampere: Vastapaino.

Esping-Andersen, Gösta & Korpi, Walter (1987) *From Poor Relief to Institutional Welfare States: The Development of Scandinavian Social Policy*. Teoksessa Robert Erikson & Erik Jorgen Hansen & Stein Ringen & Hannu Uusitalo (toim.) *The Scandinavian Model. Welfare States and Welfare Research*. New York: M.E. Sharpe, Inc, Comparative Public Policy Analysis Series, s. 39-74.

Esping-Andersen, Gösta (1999) *Social Foundations of Postindustrial Economies*. New York: Oxford University Press.

Forma, Pauli (2007) *Kuinka hyvinvointivaltio pelastetaan? Tutkimus kansalaisten sosiaaliturvaa koskevista mielipiteistä ja valinnoista*. Kelan tutkimusosasto. <https://core.ac.uk/download/pdf/14903096.pdf>.

Halmetoja, Antti (2016) *Universalismi sosiaalipolitiikan ideaalina*. Teoksessa Halmetoja, A., Koistinen, P. & Ojala, S. (toim.) *Sosiaalipolitiikan lumo*. Tampere University Press.

Harjuniemi, Timo & Ampuja, Marko (2019) *Established ideas from established institutions: Austerity and structural reforms in the Finnish economic policy debate*. *Critical Policy Studies*, 13:4, 451–469.

HE 309/1993 *Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta*

HE 235/2022 *Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lapsilisälain 7 §:n ja toimeentulotuesta annetun lain 11 §:n väliaikaisesta muuttamisesta*

HE 70/2015 *Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lapsilisälain ja elatustukilain 4 §:n muuttamisesta*

Helsingin Sanomat 1.8.2022 *"Hölmöjä ideoita", ekonomistit sanovat poliitikkojen aikeista tukea kansaa inflaation kourissa – Mitä sitten pitäisi tehdä?* Poliitiikka. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008972345.html>. Luettu 13.2.2023.

Helsingin Sanomat 11.1.2023 *Universaalisuusperiaate on hyvinvointivaltion ydin*. Mielipidekirjoitus. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000009317368.html>. Luettu 27.1.2023.

Helsingin Sanomat 3.8.2022 *Ministeri Saarikko ehdottaa ylimääräistä lapsilisää kaikille perheille*. Poliitiikka. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008983673.html>. Luettu 12.2.2023.

Helsingin Sanomat 9.12.2022 *Yksi ostaa osakkeita, toinen ruokaa – näin HS:n lukijat käyttävät lapsiperheiden "joulubonuksen"* <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009238668.html> Luettu 17.4.2023.

Helsingin Sanomat 5.2.2020, *Artikkelien kommentointiohjeet*. <https://www.hs.fi/kommentit/art-2000006396703.html>. Luettu 27.1.2023

Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016) *Diskurssianalyysi. Teoria, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.

Kallio, Johanna (2010) *Hyvinvointipalvelujen muutos ja suomalaisten mielipiteet*. Janus vol. 18:2, 170–177.

Kangaspunta, Veera (2021) *Verkkouutisten kommentit julkisen osallistumisen muotona ja julkisen rajapinnoilla*. Tampereen yliopisto: väitöskirja.

Kansallinen mediatutkimus (2022) *Lehtien lukijamäärät*. <https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2022/11/KMT-2022-lukijamaarat-liite.pdf>. Viitattu 6.4.2023.

Karvonen Sakari & Salmi Minna (2016) *Lapsiköyhyys Suomessa 2010-luvulla*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, työpäpaperi 30. Helsinki: Suomen yliopistopaino.

Kela (2023) *Ylimääräinen lapsilisä nosti kustannuksia sadalla miljoonalla eurolla*. <https://tietotarjotin.fi/uutinen/604537/ylimaarainen-lapsilisa-nosti-kustannuksia-sadalla-miljoonalla-eurolla-vuonna-2022>. Päivitetty 20.3.2023, viitattu 17.4.2023

Kontula, Osmo (2018) *2020-luvun perhepolitiikkaa. Perhebarometri 2018*. Helsinki: Väestöliitto ry, väestöntutkimuslaitos. https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/11/d62c37b5-2020-luvun-perhepolitiikkaa_baro2018.pdf.

Kotus (2023) *"Syytää" sanan synonyymit* https://kaino.kotus.fi/suomenetymologinensanakirja/?p=article&etym_id=ETYM_ddf97f586dbc0a83744e63a1309ef030&word=syyt%C3%A4%C3%A4:1&list_id=46390. Luettu 17.4.2023.

Kuula, Arja (2011) *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.

L796/1992 *Lapsilisälaki*

Lapsiasia (2018) *Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2018: Köyhyydellä ei leikitä. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja*. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163092/LAPS_vuosikirja2018_FINAL.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Main, Gill & Bradshaw, Jonathan (2012) *A child material deprivation index*. Child Indicators Research 5 (3), 503–521.

Nieminen, Annika (2010) *”Ei sentään lapsilisiä...” Lapsilisien leikkauksesta Helsingin Sanomien mielipideosastolla 13.4.–30.6.1995 käydyin keskustelun retorinen analyysi*. Tampereen yliopisto: Pro Gradu -tutkielma.

Repo, Katja (2009) *Lapsiperheiden arki. Näkökulmina raha, työ ja lastenhoito*. Tampereen yliopisto: väitöskirja.

Saari, Juho (2020) *Samassa veneessä: hyvinvointivaltio eriarvoistuneessa yhteiskunnassa*. Jyväskylä: Docendo.

STAT (2012) *Varallisuuden huomioon ottaminen tarkentaa tietoa köyhyydestä*. Tilastokeskus. Verkkosivu. https://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-12-10_001.html?s=0. Viitattu 6.4.2023.

STM (2013) *Lapsi- ja perhepolitiikka Suomessa*. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 9. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/69914/URN_ISBN_978-952-00-3374-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731

THL (2011) *Sosiaalipolitiikka – Hukassa vai uuden jäljillä?* Elina Palola & Vappu Karjalainen (toim.) Helsinki: Unigrafia Oy Yliopistopaino.

Townsend, Peter (1979) *Poverty in the United Kingdom: a Survey of Household Resources and Standards of Living*. London: Allen Lane and Penguin Books.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012) *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. TENK: Helsinki.

UNICEF (2017) *Building the Future. Children and the Sustainable Development Goals in Rich Countries*. Innocenti Report Card 14. Children in the Developed World. https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/RC14_eng.pdf.

Valtiovarainministeriö (2022) *Taloudellinen katsaus Syksy 2022*. Helsinki: Valtiovarainministeriö. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164334/VM_2022_58.pdf?sequence=7.

Yle 7.12.2022 *Ylimääräinen lapsilisä tulevinakin jouluna? Huono idea, toteavat Kaakon kansanedustajat* <https://yle.fi/a/74-20006946> Luettu 17.4.2023.